

УСТАНОВА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Кафедра менеджменту
інноваційної діяльності
та підприємництва

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

до практичних занять і самостійної роботи з дисципліни

ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

для студентів усіх форм навчання
напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та
електротехнології»

Тернопіль – 2017

Владимир О. М. Методичні вказівки та завдання до практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Економіка та організація виробництва» для студентів усіх форм навчання напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології» / О. М. Владимир, Р.П. Шерстюк, Г.Й. Островська. – Тернопіль, ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2017. – 68 с.

Методичні вказівки та завдання до практичних занять і самостійної роботи містять вступ, структуру та тематичний план, зміст дисципліни «Економіка та організація виробництва», питання для самоконтролю та самостійної роботи, зразок тестів модульного контролю, практичні задачі, перелік питань, що виносяться на залік, а також список рекомендованої літератури.

Укладач: к.е.н., доц. Владимир Ольга Михайлівна

Рецензент: д.е.н., проф. Андрушків. Б. М.

ВСТУП

Щоб вижити підприємство повинно постійно думати про якість своєї продукції і зниження затрат на її виробництво. Це завдання керівників різних рівнів і спеціалістів підприємства визначає стратегію та тактику організації виробництва.

При розробці і реалізації виробничої політики, яка має своєю метою пристосування підприємства до вимог ринку, керівникам і спеціалістам підприємства необхідно тримати в полі зору широкий круг питань, які стосуються не тільки сфери виробництва. Вони мають визнати, що виробництво – це тільки частина процесу, який весь час оновлюється.

Розвивати виробництво, збільшувати його потужність, тобто добре організовувати комплекс всіх робіт на підприємстві можна тільки тоді, коли добре знаєш умови ринку, тобто те, чого від тебе чекають.

Перехід на ринкові відносини кардинально змінює погляд на організацію виробництва, яка створює умови для найкращого використання техніки та людей в процесі виробництва і тим самим підвищує його ефективність.

На перший план в організації виробництва виступає нова мета виробництва, яка дає змогу в будь-який момент перебудувати виробництво на випуск інших видів продукції при зміні попиту на неї з найменшими затратами, а також це повинно бути виробництво високої культури, яке створює умови для випуску точно у визначені терміни високоякісної продукції, яка може бути конкурентоспроможною на ринку. Для керівників і спеціалістів підприємства можливості для успішного ведення господарювання відкриваються лише тоді, коли вони ясно оцінюють стан свого виробництва, перспективи для досягнення поставленої мети.

Кожне підприємство має свої специфічні завдання організації виробництва – комплекс завдань із забезпечення сировиною, найкраще використання робочого часу та робочої сили, поліпшення асортименту та якості випуску продукції, освоєння нових її видів. На практиці багато завдань з організації виробництва вирішують технологи, тому важливо розрізняти функції технології і функції організації виробництва.

Метою дисципліни «Економіка та організація виробництва» є вивчення обґрунтування побудови підприємств, виробництв, їх структурних підрозділів, провадження виробництва та управління ними на науковій основі в енергетиці та енергетичному машинобудуванні, оволодіння принципами роботи з ринком, формування економічного мислення в умовах ринкової економіки.

Завдання вивчення дисципліни «Економіка та організація виробництва» впливають з мети і полягають у наступному:

- показати місце економіки та організації виробництва як науки в розвитку суспільства і енергетики зокрема;

- розглянути сучасні виробничі системи та тенденції їх розвитку;
- ознайомитись із системами розробки та освоєння нової техніки;
- показати організацію проектно-конструкторських робіт, технологічну підготовку виробництва;
- розкрити види виробництв та планування;
- освоїти принципи оперативного планування та регулювання енергетичного виробництва, диспетчеризації його;
- навчитись проводити розрахунки по всьому аспекту економіко-технічних проблем.

Вивчення дисципліни «Економіка та організація виробництва» дозволить студентам:

- засвоїти знання теоретичного і практичного характеру з питань організації енергетичного виробництва;
- навчитись кваліфіковано вибирати оптимальні програми в енергетичному машинобудуванні;
- проводити аналіз ефективності експлуатації енергооб'єктів;
- розвивати нетрадиційну енергетику.

Курс «Економіка та організація виробництва» тісно пов'язаний з такими дисциплінами як «Підприємництво», «Основи підприємницької діяльності», «Менеджмент»

СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
навчальної дисципліни
«ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Зміст та організація виробництва												
Змістовий модуль 1. Основи діяльності підприємства в умовах ринку, його роль в організації виробництва.												
Тема 1. Основи діяльності підприємства в умовах ринку та розвиток економіки енергетики	6	1	1	-	-	4	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Тема 2. Підприємство як організаційна основа виробництва	6	1	1	-	-	4	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Разом за змістовим модулем 1	12	2	2	-	-	8	14,4	0,8	0,8	-	-	12,8
Змістовий модуль 2. Функціональні аспекти організації та значення технічної підготовки виробництва. Проектування та капітальне будівництво												
Тема 3. Функціональні аспекти організації діяльності підприємства і виробничого процесу	6	1	1	-	-	4	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Тема 4. Значення технічної підготовки виробництва, її завдання	6	1	1	-	-	4	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Тема 5. Проектування та капітальне будівництво	6	1	1	-	-	4	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Разом за змістовим модулем 2	18	3	3	-	-	12	21,6	1,2	1,2	-	-	19,2
Разом за 1-й модуль	30	5	5	-	-	20	36	2	2	-	-	32
Модуль 2. Ресурсне забезпечення організації виробництва												
Змістовий модуль 3. Основні та оборотні фонди. Фінансово-кредитні ресурси та фінансово-економічні результати діяльності підприємства.												
Тема 6. Основні фонди в енергетиці.	6	1	1	-	-	4	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Тема 7. Оборотні фонди підприємства	7	1	1	-	-	5	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Тема 8. Фінансово-кредитні ресурси та фінансово-економічні результати діяльності підприємства.	9	2	2	-	-	5	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Разом за змістовим модулем 3	22	4	4	-	-	14	21,6	1,2	1,2	-	-	19,2

Змістовий модуль 4. Інвестиційна політика, трудові ресурси та особливості організації праці в енергетиці												
Тема9. Інвестиційна політика в енергетиці	6	1	1	-	-	4	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Тема 10 Трудові ресурси та особливості організації праці в енергетиці	2	1	1	-	-	5	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	8	2	2	-	-	9	14,4	0,8	0,8	-	-	12,8
Разом за 2-й модуль	30	6	6	-	-	23	14,4	2	2	-	-	32
Модуль 3. Витрати виробництва і собівартість продукції. Управління процесами виробництва												
Змістовий модуль 5. Витрати виробництва і собівартість продукції. Політика оподаткування та податкове регулювання в паливно-енергетичному комплексі.												
Тема 11. Витрати виробництва і собівартість продукції	11	2	2	-	-	7	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Тема 12. Політика оподаткування та податкове регулювання в паливно-енергетичному комплексі	9	1	1	-	-	7	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Разом за змістовим модулем 5	20	3	3	-	-	14	20	0,8	0,8	-	-	12,8
Змістовий модуль 6. Управління процесами виробництва та маркетингові заходи у вдосконаленні організації виробництва. Правові основи організації виробництва												
Тема 13: Управління процесами виробництва	7	1	1	-	-	5	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Тема 14: Маркетингові заходи у вдосконаленні організації виробництва	7	1	1	-	-	5	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Тема 15. Правові основи організації виробництва	9	2	2	-	-	5	7,2	0,4	0,4	-	-	6,4
Разом за змістовим модулем 6	23	4	4	-	-	15	23	1,2	1,2	-	-	19,2
<i>Разом за 3-й модуль</i>	48	7	7	-	-	29	48	2	2	-	-	32
<i>Усього годин</i>	108	18	18	-	-	72	108	6	6	-	-	96

ЗМІСТ
дисципліни
«ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА»

Модуль 1. ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

Змістовний модуль 1. ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИНКУ, ЙОГО РОЛЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА.

Основи діяльності підприємства в умовах ринку та розвиток економіки енергетики. Мета функціонування підприємств. Ринкова модель і конкурентоздатність підприємства. Мета і задачі економіки енергетики. Взаєморозвиток енергетики і економіки. Структура енергетичної галузі України.

Підприємство як організаційна основа виробництва. Поняття і функції підприємства. Види підприємств в Україні, та види їх об'єднань. Поняття і види господарських товариств. Особливості створення підприємства у вигляді акціонерного товариства.

Змістовний модуль 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗНАЧЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИРОБНИЦТВА. ПРОЕКТУВАННЯ ТА КАПІТАЛЬНЕ БУДІВНИЦТВО

Функціональні аспекти організації діяльності підприємства і виробничого процесу. Структура та принципи організації виробничого процесу. Виробничий процес, його сутність. Основні вимоги до раціональної організації виробничого процесу. Методи поєднання операцій та їх вплив на виробничий цикл. Організація діяльності підприємства.

Значення технічної підготовки виробництва, її завдання.

Організація технічної підготовки виробництва. Оперативне регулювання виробництва. Управління якістю продукції.

Проектування та капітальне будівництво. Організація і стадії проектування. Планування та джерела фінансування. Калькуляційна вартість будівництва. Методика визначення капіталовкладень в енергетичне будівництво.

**Модуль 2. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
ВИРОБНИЦТВА**

Змістовний модуль 3. ОСНОВНІ ТА ОБОРОТНІ ФОНДИ. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ РЕСУРСИ ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.

Основні фонди в енергетиці. Економічна сутність основних фондів. Класифікація, структура і методи оцінки основних фондів. Шляхи покращення використання основних фондів. Фізичний і моральний знос. Амортизація, модернізація і ремонт основних фондів. Нематеріальні активи підприємства.

Оборотні фонди підприємства. Поняття, матеріальний склад і структура. Нормування оборотних фондів. Показники ефективності використання

оборотних фондів. Шляхи поліпшення використання оборотних фондів підприємства.

Фінансово-кредитні ресурси та фінансово-економічні результати діяльності підприємства. Поняття, класифікація, джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів. Форми фінансування підприємств. Форми й методи організації фінансової діяльності підприємства. Прибуток і рентабельність. Резерви і чинники підвищення ефективності виробництва.

Змістовий модуль 4. ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА, ТРУДОВІ РЕСУРСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ В ЕНЕРГЕТИЦІ

Інвестиційна політика в енергетиці. Інвестиційна діяльність та інвестиції, їх види та характеристика. Державна інвестиційна політика. Джерела інвестицій. Прискорена амортизація і прибуток.

Трудові ресурси та особливості організації праці в енергетиці. Особливості організації праці в енергетиці. Кадровий потенціал енергопідприємств. Методи визначення продуктивності праці в енергетиці. Мотивація як процес стимулювання до високопродуктивної праці, її моделі й методи. Поняття, види й шляхи зростання заробітної плати. Основні фактори резерву зростання продуктивності праці.

Модуль 3. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА І СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ. УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ВИРОБНИЦТВА

Змістовий модуль 5. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА І СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ. ПОЛІТИКА ОПОДАТКУВАННЯ ТА ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОМУ КОМПЛЕКСІ.

Витрати виробництва і собівартість продукції. Поняття витрат і собівартості продукції. Класифікація витрат. Структура собівартості продукції, робіт, послуг. Методи обліку і калькулювання фактичної собівартості продукції. Фактори зниження собівартості продукції. Собівартість енергії. Структура собівартості енергії. Формування собівартості енергії. Класифікація і структура затрат енергетичного виробництва.

Політика оподаткування та податкове регулювання в паливно-енергетичному комплексі. Поняття і значення податків. Види податків. Методи нарахування та утримання податків. Державний бюджет. Основні принципи оподаткування ПЕК.

Змістовий модуль 6. УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ВИРОБНИЦТВА ТА МАРКЕТИНГОВІ ЗАХОДИ У ВДОСКОНАЛЕННІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА. ПРАВОВІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА

Управління процесами виробництва. Поняття, сутність і види менеджменту. Функції менеджменту. Процес прийняття управлінських рішень.

Маркетингові заходи у вдосконаленні організації виробництва. Поняття маркетингу та його роль у бізнесі. Поняття та класифікація товарів. Торгівля і комерція: їх зміст, класифікація та відмінності. Зовнішня і міжнародна торгівля у бізнесі. Умови поставок у міжнародній торгівлі. Комерційні угоди і посередництво у бізнесі.

Правові основи організації виробництва. Механізм створення власної справи. Установчі документи та їх підготовка. Порядок формування статутного капіталу. Порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності. Ліцензування і патентування підприємницької діяльності. Ліквідація та реорганізація суб'єктів підприємницької діяльності

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття з дисципліни «Економіка та організація виробництва» проводяться для студентів денної форми навчання. Їх мета – поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих навчальних елементів дисципліни, які винесені на практичні заняття, оцінка набуття майбутніми фахівцями глибоких економічних знань з питань фінансового управління підприємствами, формування у них аналітичного мислення, опанування основних підходів щодо вибору, обґрунтування та реалізації найбільш ефективних фінансових рішень в процесі управління.

Крім цього, на практичних заняттях передбачається розв’язання типових завдань та проведення тестового контролю, що дозволяє здійснювати перевірку рівня засвоєння навчального матеріалу курсу.

На практичні заняття виносяться найважливіші й найскладніші питання дисципліни. При підготовці до занять потрібно передусім прочитати конспект лекцій з відповідного змістового модуля, вивчити понятійний апарат і досягнути логіку навчального матеріалу. Доцільно звернутися до вивчення рекомендованої літератури відповідно до конкретного змістовного модуля.

Змістовний модуль 1. Основи діяльності підприємства в умовах ринку, його роль в організації виробництва.

Основи діяльності підприємства в умовах ринку та розвиток економіки енергетики. Мета функціонування підприємств. Ринкова модель і конкурентоздатність підприємства. Мета і задачі економіки енергетики. Взаєморозвиток енергетики і економіки. Структура енергетичної галузі України

Підприємство як організаційна основа виробництва. Поняття і функції підприємства. Види підприємств в Україні, та види їх об'єднань. Поняття і види господарських товариств. Особливості створення підприємства у вигляді акціонерного товариства

Запитання для самоперевірки

1. Дайте загальну характеристику виробничого процесу.
2. Охарактеризуйте структуру і принципи організації виробничого процесу.
3. Виробничий цикл і його структура.
4. Які види руху деталей Ви знаєте?
5. Охарактеризуйте методи організації виробництва.
6. Як тип виробництва впливає на методи його організації?
7. Які підготовчі роботи потрібно провести перед впровадженням потокового виробництва?
8. Охарактеризуйте види поточкових ліній.
9. Параметри поточкових ліній та їх розрахунок.
10. Які види організації виробництва існують в умовах ринку?

Тестові завдання

- 1.1. Операція як основна складова виробничого процесу це ...
 - а) дія, яка повторно здійснюється над одним і тим же предметом праці на одному робочому місці;
 - б) частина виробничого процесу, яка здійснюється над певним предметом праці на одному робочому місці одним або групою робітників;
 - в) доведена до завершення сукупність дій робітника, яка характеризується певним цільовим призначенням;
 - г) дія, яка виконується під час виготовлення виробу.
- 1.2. Складний виробничий процес передбачає поєднання ...
 - а) послідовно виконуваних операцій;
 - б) паралельно виконуваних операцій;
 - в) а)+б);
 - г) жодна відповідь не є правильною.
- 1.3. Який принцип раціональної організації виробничого процесу характеризується закріпленням за кожним виробничим підрозділом (цехом, дільницею, робочим місцем) обмеженої та стабільної номенклатури продукції або виконання технологічно однорідних робіт?

- а) диференціація;
- б) спеціалізація;
- в) розподіл;
- г) інтеграція.

1.4. Для масового виробництва характерна кваліфікація робітників основного виробництва:

- а) висока;
- б) середня;
- в) низька;
- г) змішана.

1.5. За ступенем сталості завантаження робочих місць, обумовленого масштабом і трудомісткістю виробництва розрізняють ...

- а) потокове, непотокове виробництво;
- б) поточкові лінії, автоматизовані лінії, конвеєрне виробництво;
- в) масове, середнє, одиничне виробництво;
- г) однотипне, багатотипне.

1.6. Під виробничим циклом розуміють ...

- а) календарний період часу від моменту запуску сировини та матеріалів у виробництво до моменту повного виготовлення продукції;
- б) проміжок часу від моменту запуску сировини та матеріалів у виробництво до моменту повного виготовлення виробу та здачі його на склад готової продукції;
- в) сукупність взаємопов'язаних процесів праці та природних процесів, в результаті яких вихідна сировина і матеріали перетворюються в готову продукцію;
- г) період часу руху продукції зі складу до кінцевого споживача.

1.7. Простоювання устаткування в межах обробки партії деталей є основним недоліком

- а) послідовного;
- б) паралельного;
- в) паралельно-послідовного;
- г) змішаного виду руху предметів праці у виробництві.

1.8. При паралельно-послідовному русі предметів праці у виробництві ...

- а) окремі деталі передаються на наступну операцію зразу після обробки їх на попередній операції незалежно від всієї партії;
- б) наступні операції починаються раніше, ніж завершиться виготовлення всієї партії на попередній операції;
- в) кожна наступна операція починається лише після завершення обробки всієї партії деталей на попередній операції;
- г) усі операції відбуваються паралельно.

1.9. При виді руху предметів праці у виробництві тривалість циклу обробки партії деталей є найкоротшою.

- а) послідовному;
- б) паралельному;
- в) паралельно-послідовному;
- г) змішаному

1.10. Паралельний вид руху партії деталей найчастіше використовується у:

- а) масовому виробництві;
- б) серійному виробництві;
- в) дослідному виробництві;
- г) експериментальному виробництві.

1.11. Для якого методу організації виробничих процесів характерне використання універсального обладнання та універсальних пристосувань?

- а) потокового;
- б) непотокового;
- в) автоматизованих ліній;
- г) змішаного.

1.12. Потоковий метод організації виробничих процесів в одиничному виробництві

- а) не застосовується;
- б) частково застосовується;
- в) широко застосовується;
- г) на роздум технолога.

1.13. За якою ознакою поточкові лінії класифікуються на конвеєрні та неконвеєрні?

- а) за видом транспортних засобів;
- б) за місцем виконання операцій;
- в) за способом підтримки ритму.
- г) за тривалістю виробничого циклу.

1.14. При потоковому методі організації виробничих процесів час між запуском (випуском) двох чергових виробів називається потокової лінії.

- а) ритмом;
- б) тактом;
- в) темпом;
- г) довжиною

Практичні завдання та задачі

Задача № 1.1

На підприємстві необхідно обробити партію деталей, яка складається з 7 виробів і при цьому число операцій оброблення складає 5, норми часу на

операції становлять: $t_1=15$ хв., $t_2=40$ хв., $t_3=10$ хв., $t_4=11$ хв., $t_5=18$ хв. Обчислити тривалість циклу обробки партії.

Задача № 1.2

Визначити кількість верстатів, необхідних для виготовлення виробів, якщо підприємство працює 22 дні в 2 зміни по 8 годин. Коефіцієнт виконання норми 1,1. Виробнича потужність за місяць 2000 шт. Втрати часу на ремонт обладнання 4%. Норма часу на виготовлення виробу 0,5 години.

Задача № 1.3

Кількість деталей у партії – 12 шт. Вид руху деталей послідовний. Технологічний процес обробки деталей складається з шести операцій: $t_1 = 4$, $t_2 = 6$, $t_3 = 6$, $t_4 = 2$, $t_5 = 5$, $t_6 = 3$ (хв.). Кожна операція виконується на одному верстаті. Визначити, як зміниться тривалість обробки партії деталей, якщо послідовний вид руху змінити на послідовно-паралельний.

Задача № 1.4

Партії деталей у 10 шт. обробляються при послідовно-паралельному виді руху. Технологічний процес обробки деталі складається з операцій такої тривалості: $t_1 = 2$, $t_2 = 9$, $t_3 = 5$, $t_4 = 8$, $t_5 = 3$, $t_6 = 4$ (хв.). Є можливість об'єднати п'яту та шосту операції в одну, п'яту, (без зміни тривалості кожної окремо). Визначити, як зміниться тривалість обробки партії деталей.

Задача № 1.5

Партія деталей у 20 шт. обробляється при послідовно-паралельному виді руху. Технологічний процес обробки складається з семи операцій: $t_1 = 8$, $t_2 = 5$, $t_3 = 4$, $t_4 = 3$, $t_5 = 9$, $t_6 = 2$, $t_7 = 6$ (хв.). Внаслідок удосконалення технології тривалість першої операції можна зменшити на 2 хв., п'ятої – на 4 хв. Визначити, як зміниться тривалість обробки партії деталей.

Задача № 1.6

Визначити тривалість технологічного циклу обробки 60 деталей при паралельному русі. Заготовки передаються з операції на операцію партіями з 6-ти шт. Технологічний процес обробки деталі складається з таких операцій: токарна –15 хв.; фрезерна –10 хв.; свердлильна – 2 хв.; шліфувальна – 8 хв.

Задача № 1.7

Визначити тривалість технологічного циклу обробки деталей 50 шт. при послідовному виді руху їх у виробництві. Побудувати графік циклу обробки. Технологічний процес складається з таких операцій:

№ операції	Норма часу, хв.	Кількість верстатів на операції
1	12	2
2	3	1
3	2	1
4	5	1

5	8	1
6	10	2
7	2,5	1
	6	1

Задача № 1.8

Визначити тривалість технологічного циклу обробки партії деталей і побудувати графіки послідовного, паралельного і паралельно-послідовного виду руху. Розмір партії – 5 штук. Обробка деталей проводиться 4-ма операціями:

- токарна – 3 хв.;
- фрезерна – 4 хв.;
- шліфувальна – 3 хв.;
- різьбонакатна – 5 хв.

Зробити висновки щодо ефективності різних видів руху деталей у

Задача № 1.9

Потокова лінія має розрахунковий такт 8 хв., працює у дві зміни по 8 годин. Технічні втрати часу плануються в розмірі 5,5% від фонду часу. На лінії 7 операцій. Тривалість операції: першої – 16 хв., другої – 24 хв., третьої – 8 хв., четвертої – 8 хв., п'ятої – 32 хв., шостої – 16 хв., сьомої – 8 хв. Визначити квартальний (65 днів) випуск деталей на потоковій лінії, кількість робочих місць та їх завантаження.

Задача № 1.10

У цеху базова деталь обробляється такими операціями:

Назва операції	Норма часу, хв.
Револьверна	9
Свердлильна	2
Нарізання різьби	6
Шліфувальна	1

Вид руху послідовний, розмір партії – 3 шт.

Планується переведення обробки деталі на потік, для цього на першій операції

буде встановлено 3 верстати, на третій операції – 2 верстати.

Розрахувати тривалість циклу обробки партії цих деталей при послідовному, паралельно-послідовному і паралельному виді руху, прискорення циклу обробки і побудувати графіки цих видів руху.

Задача № 1.11

Розрахувати основні параметри складального конвеєра (такт потоку, темп, швидкість руху, довжину лінії) на основі таких даних: програма на рік 12000 машин, розташування – одностороннє, довжина між двома машинами на конвеєрі – 1 м, довжина машини, яку складають на конвеєрі, – 3 м, кількість робочих місць – 25. Потокова лінія працює у дві зміни по 8 годин. Втрати часу на ремонт 4%. У році 254 робочих дні.

Задача № 1.12

Розрахувати основні параметри складального конвеєра (такт потоку, темп, швидкість руху, довжину лінії) на основі таких даних: квартальна програма – 2000 машин, розташування робочих місць – одностороннє, довжина між двома машинами на конвеєрі – 0,5 м, довжина машини, яку складають на конвеєрі, – 3,5 м, кількість робочих місць – 20. Потокова лінія працює у дві зміни по 8 годин. Витрати часу на ремонт 4%. У кварталі 65 робочих днів.

Задача № 1.13

Визначити місячний випуск продукції потокової лінії, кількість верстатів на кожній операції та їх завантаженість, якщо такт потоку – 10 хв., режим роботи двозмінний, тривалість зміни – 8 годин. Кількість робочих днів у місяці – 22. Регламентовані перерви – 2,5%. Технологічний процес обробки такий:

- фрезерувальна – 40 хв.;
- розточувальна – 20 хв.;
- свердлильна – 30 хв.;
- шліфувальна – 28 хв.

Задача № 1.14

Визначити необхідну довжину складального конвеєра, а також швидкість його руху за таких умов: змінна програма лінії складання – 150 механізмів, крок конвеєра – 2 м, на складанні зайнято 12 робітників, регламентовані перерви для відпочинку за зміну – 30 хв.

Задача № 1.15

Радіоприймач складають на конвеєрі. Змінна програма лінії – 34 приймачі, трудомісткість складання приймача – 5 год. 25 хв., крок конвеєра – 1,6 м; регламентовані зупинки лінії для відпочинку робітників – 7%, робочі місця розміщені з однієї сторони конвеєра. Визначити такт, число робочих місць, швидкість руху, довжину конвеєра.

Задача № 1.16

Визначити такт і ритм потокової лінії. Програма випуску за місяць – 19 000 деталей, робочі дні – 22, тривалість зміни – 8 год., регламентовані втрати на відпочинок – 10%, режим роботи – 2 зміни, розмір партії деталей – 12 шт.

Задача № 1.17

Потокова лінія, яка обладнана робочим конвеєром безперервної дії, має параметри: крок конвеєра – 1,35 м; довжина конвеєра – 27 м. Конвеєр працює у дві зміни по 8 год. Перерви на відпочинок 30 хв. у зміну. Програма випуску за добу – 30 шт. Розрахувати параметри потокової лінії.

Задача № 1.18

Визначити річну продуктивність потокової лінії, кількість робочих місць, їх завантаженість, якщо лінія працює у дві зміни по 8 год. Регламентовані

перерви – 30 хв. на зміну. У році 365 календарних днів, святкових і вихідних – 112. Такт потокової лінії – 5 хв.

Технологічний процес виготовлення деталей

Операції	Норма часу на операцію, хв.
1	6
2	3
3	7
4	9
5	6
6	8

Задача № 1.19

Визначити такт лінії, розрахувати необхідне число робочих місць і коефіцієнт їх використання, швидкість конвеєра, довжину, якщо змінна програма лінії – 250 вузлів, крок конвеєра – 1 м, регламентована перерва для відпочинку – 40 хв. Робота проводиться у дві зміни, тривалість зміни 492 хв. Технологічний процес обробки наводиться в таблиці:

№ операції	1	2	3	4	5
Норма часу, хв.	5,9	2	6	1,8	1,2

Задача № 1.20

Визначити тривалість технологічного циклу обробки партії деталей у 4 шт. при послідовному, паралельному та послідовно-паралельному видах руху.

Технологічний процес обробки деталі складається з таких операцій:

- токарна – 8 хв.;
- свердлильна – 4 хв.;
- шліфувальна – 6 хв.;
- фрезерувальна – 10 хв.

Змістовий модуль 2. **Функціональні аспекти організації та значення технічної підготовки виробництва, проектування та капітальне будівництво**

Функціональні аспекти організації діяльності підприємства і виробничого процесу. Структура та принципи організації виробничого процесу. Виробничий процес, його сутність. Основні вимоги до раціональної організації виробничого процесу. Методи поєднання операцій та їх вплив на виробничий цикл. Організація діяльності підприємства.

Значення технічної підготовки виробництва, її завдання.

Організація технічної підготовки виробництва. Оперативне регулювання виробництва. Управління якістю продукції.

Проектування та капітальне будівництво. Організація і стадії проектування. Планування та джерела фінансування. Калькуляційна вартість будівництва. Методика визначення капіталовкладень в енергетичне будівництво.

Запитання для самоперевірки

1. Визначте основну мету підприємницької діяльності.
2. Які основні економічні показники підприємницької діяльності Ви знаєте?
3. Назвіть основні відмінності між поняттями "дохід" і "прибуток".
4. Які складові елементи загального прибутку підприємства та їх характеристика?
5. Яка роль прибутку в ринкових умовах?
6. Дайте характеристику формуванню та розподілу прибутку підприємства.
7. Назвіть показник оцінки рівня ефективності діяльності підприємства.
8. Які модифікації рентабельності (рентабельність ресурсів, що застосовуються і рентабельність продукції)?
9. Розкрийте методику розрахунку показників рентабельності.
10. Охарактеризуйте фактори підвищення прибутковості підприємства.

Тестові завдання

2.1. Витрати і прибуток збутових організацій включаються в:

- а) оптову ціну підприємства;
- б) оптову ціну промисловості;
- в) роздрібну ціну підприємства;
- г) роздрібну ціну промисловості.

2.2. Витрати і прибуток торговельних організацій включаються в:

- а) закупівельну ціну;
- б) оптову ціну підприємства;
- в) роздрібну ціну;
- г) відпускну ціну.

2.3. Під поняттям "прибуток від реалізації продукції" розуміють:

- а) виручку, отриману від реалізації продукції;
- б) грошовий вираз вартості товарів;
- в) різницю між об'ємом реалізованої продукції у вартісному виразі та її собівартістю;
- г) чистий дохід підприємства.

2.4. Поняття "балансовий прибуток підприємства" включає:

- а) виручку від реалізації продукції;
- б) грошовий вираз вартості товарів;
- в) різницю між об'єктом реалізованої продукції у вартісному виразі та її собівартістю;
- г) прибуток від реалізації продукції, результати від іншої реалізації, доходи від них.

2.5. У поняття "рентабельність підприємства" входять:

- а) прибуток, отриманий підприємством;
- б) відносна дохідність і прибутковість, що вимірюється у відсотках до затрат засобів чи капіталу;
- в) співвідношення прибутку до середньої вартості основних фондів і обігових коштів;
- г) балансовий прибуток на 1 грн. реалізованої продукції.

2.6. Рентабельність продукції визначається:

- а) відношенням балансового прибутку до об'єму реалізованої продукції;
- б) відношенням прибутку від реалізації до виручки від реалізації;
- в) відношенням балансового прибутку до середньої вартості майна підприємства;
- г) відношенням балансового прибутку до середньої вартості основних фондів і матеріальних оборотних засобів.

2.7. Рентабельність окремих видів продукції визначається:

- а) відношенням прибутку, що включається в ціну виробу, до ціни виробу;
- б) відношенням прибутку від реалізації до виручки від реалізації;
- в) відношенням балансового прибутку до середньої вартості майна підприємства;
- г) відношенням балансового прибутку до середньої вартості основних фондів і матеріальних оборотних засобів.

2.8. Рентабельність виробничих фондів визначається:

- а) відношенням балансового прибутку до об'єму реалізованої продукції;
- б) відношенням прибутку від реалізації до виручки від реалізації;
- в) відношенням балансового прибутку до середньої вартості майна підприємства;
- г) відношенням балансового прибутку до середньої вартості основних фондів і матеріальних оборотних засобів.

2.9. Рентабельність продажу – це:

- а) витрати на 1 грн. активів;
- б) прибуток на 1 грн. витрат;
- в) прибуток на 1 грн. обсягу реалізації;
- г) прибуток на 1 грн. власного капіталу.

Практичні завдання та задачі

Задача № 2.1

Визначити прибуток підприємства від реалізації 160 тис. виробів та їх оптову ціну, якщо цехова собівартість виробу – 630 грн./шт., з яких 18% припадає на заробітну плату основних робітників. Відомо, що загальнозаводські витрати на підприємстві становлять 80%, позавиробничі витрати — 3%, а рентабельність виробу в галузі встановлена на рівні 14%.

Задача №2.2

Визначити розрахункову рентабельність виробництва, якщо вартість виробничих фондів підприємства дорівнює 140 млн. грн., з яких 12% прокредитовані банком. Податок на прибуток – 30%, а процент за користування кредитом банку – 10%. Обсяг товарної продукції підприємства становить 200 млн. грн. Рентабельність виробу у галузі встановлена на рівні 14%.

Задача № 2.3

Визначити рентабельність виробу і річну суму прибутку від реалізації 8300 виробів. Виробнича собівартість виробу – 28 грн. Оптова ціна підприємства на даний виріб становить 35 грн., а процент позавиробничих витрат дорівнює 6.

Задача № 2.4

Визначити прибуток та рентабельність виробу на кожному з трьох підприємств, що випускають радіоприймачі однакової моделі, якщо повна собівартість виробу на підприємствах: $C_1 = 320$ грн./шт., $C_2 = 350$ грн./шт., $C_3 = 385$ грн./шт., а річний обсяг випуску приймачів становить: $N_1 = 15$ тис. шт./рік, $N_2 = 5$ тис. шт./рік, $N_3 = 1$ тис. шт./рік. Відомо, що нормативна рентабельність виробу 18%.

Задача № 2.5

Визначити, який з варіантів інвестування є оптимальним, якщо загальна вартість інвестування складає 40000 грн., а річні витрати на персонал, відповідно, до і після здійснення інвестицій:

	до	після
I варіант	7000	8000
II варіант	9000	1100
III варіант	6000	15000

Задача № 2.6

Визначити, який із запланованих інвестиційних проектів найбільш рентабельний:

Варіант	Інвестиції , тис. грн.	Дохід, тис. грн.
1	446,5	640,2
2	750,6	977,5

Задача № 2.7

Визначити прибуток від реалізації продукції та рентабельність продукції, якщо очікуваний обсяг реалізації продукції 100000 грн., а очікувана повна собівартість продукції 80000 грн.

Задача № 2.8

Розрахувати показники рентабельності підприємства

Показники	120000
Обсяг випуску продукції, шт.	24
Гуртова ціна за одиницю продукції, грн.	20
Собівартість одиниці продукції, грн.	4000
Прибуток від реалізації продукції підсобного господарства, грн.	2000
Збитки від позареалізаційних операцій, грн.	120000
Середньорічна вартість, грн.	122 000
– основних фондів	
– нормативних оборотних засобів, грн.	38 000
– ставка податку на прибуток, %	30

Задача № 2.9

Підприємець отримав в комерційному банку кредит у 2 млн. грн. терміном на 9 місяців під номінальну ставку дохідності 0,4. Процент простий і нараховується 4 рази на рік. Потрібно розрахувати річну ефективну ставку дохідності.

Задача № 2.10

Підприємець отримав в комерційному банку кредит у 2 млн. грн. терміном на 3 місяці під номінальну ставку дохідності 0,45. Процент простий і нараховується один раз на рік. Потрібно розрахувати річну ефективну ставку дохідності.

Задача № 2.11

Підприємець отримав в комерційному банку кредит у 2 млн. грн. терміном на 15 місяців під номінальну ставку дохідності 0,4. Процент простий і нараховується 4 рази на рік. Потрібно розрахувати річну ефективну ставку дохідності.

Задача № 2.12

Під яку річну номінальну ставку дохідності потрібно вкласти гроші в банк, щоб через один рік при індексі інфляції за цей період в 1,4 рази можна було б купити товарів на 20% більше, ніж в даний час. Процент складний і нараховується один раз на рік.

Задача № 2.13

За наведеними в таблиці даними визначити економічний ефект від освоєння машинобудівним заводом нових автотранспортувачів, які він планує випускати протягом п'яти найближчих років.

Показник	Значення
Річний обсяг випуску продукції, шт.	1120
Собівартість автотранспортувача, грн.	9240
Оптова ціна автотранспортувача, грн.	10120
Ставка оподаткування прибутку, %	30
Інші платежі, % балансового прибутку	4

Задача № 2.14

Фабрика хутряних виробів придбала п'ять нових швейних багатоопераційних машин вартістю 7500 грн. кожна. За рік на кожній машині можна обробити 800 виробів. Ціна виробу – 2600 грн. при собівартості 1580 грн. Термін служби машин такого класу – 6 років. Визначити економічний ефект від експлуатації нових швейних машин.

Задача № 2.15

Обчислити, за скільки років окупляться витрати на придбання ліцензії на виготовлення побутової техніки, а також запуск її у виробництво, якщо вартість ліцензії – 3000 дол., капітальні витрати на її освоєння і випуск – 250 тис. грн. Собівартість машини – 220 грн., ціна продажу – 255,2 грн. Річний обсяг виробництва – 1200 шт. Коефіцієнт переведення іноземної валюти у гривні – 5,0.

Задача № 2.16

Виробнича собівартість фрезерного верстата за звітний рік склала $9000 + 10 + 2$. Витрати з реалізації верстата становлять 5% від виробничої собівартості. Відпускна ціна верстата $11800 + 10 + 2$ (грн.). За рахунок зміни деяких деталей передбачається у плановому році зменшити виробничу собівартість на 2,1%. Визначити зміну рентабельності виробництва фрезерного верстата.

Задача № 2.17

Підприємець отримав в комерційному банку кредит у 2 млн. грн. терміном на 15 місяці під номінальну ставку дохідності 0,45. Процент простий і

нараховується один раз на рік. Потрібно розрахувати річну ефективну ставку дохідності.

Задача № 2.18

Порівняйте рентабельність продукції за три квартали на основі таких даних:

Показник	Одиниці виміру	Квартал року		
		I	I	I
			I	II
Кількість випущених виробів	шт.	1 500	2 000	1 800
Ціна одного виробу	грн.	6 0	6 0	6 0
Собівартість одного виробу	грн.	5 0	5 2	4 8

Задача № 2.19

У таблиці наведені дані п'яти варіантів ведення бізнесу на підприємстві. При цьому постійні витрати для всіх варіантів незмінні. Заповніть таблицю і визначте варіант, при якому прибуток буде найбільшим.

Ціна тис. грн.	Випуск і реалізація, шт.	Виручка тис. грн.	Питомі змінні витрати, тис. грн.	Загальні змінні витрати, тис. грн.	Питомі постійні витрати, тис. грн.	Загальні постійні витрати, тис. грн.	Питомі сукупні витрати, тис. грн.	Сукупні витрати, тис. грн.	Прибуток (збитки), тис. грн.
2	3	4	5	6	7	8	9	10	12
74				110				9	
				150			100		24
90			55				70		
88	2500				26		72		
	2000		36					15	

Задача № 2.20

Планові показники виробів А і Б становлять:

	А	Б
Випуск і реалізація продукції, шт.	950	600
Ціна одного виробу, тис. грн.	125	65
Собівартість виробу, тис. грн.	100	50

Протягом року підприємство досягло зниження собівартості продукції виробу А на 5%, виробу Б – на 2,5%. Оптова ціна залишилась без змін.

Визначте, як змінилась фактична рентабельність продукції порівняно з плановою всіх виробів.

Задача № 2.21

До модернізації собівартість виробу становила 320 тис. грн. Внаслідок зміни його конструкції витрати основних матеріалів скоротилися на 20%. Визначити, на скільки % знизилась загальна собівартість виготовлення верстата, якщо витрати на матеріали становлять 140 тис. грн.

Задача № 2.22

Визначити, на скільки % знизилась собівартість верстата, якщо відомо, що у результаті заміни ряду деталей пластмасовими, затрати основних матеріалів скоротились на 20%, вартість матеріальних витрат у загальній собівартості верстата становить 35%.

Задача № 2.23

Визначити, на скільки відсотків знизиться собівартість продукції машинобудівного підприємства, якщо відомо, що частка заробітної плати в загальній собівартості – 25%. Внаслідок механізації виробничих процесів планується скоротити трудомісткість виготовленої продукції на 6,2 %.

Задача № 2.24

Собівартість верстата у звітному році склала 840 тис. грн., у тому числі, заробітна плата – 120 тис. грн. За рахунок переведення складання верстата на потоковий метод планова трудомісткість виготовлення верстата скоротилась на 20%. Визначити плановий процент зниження собівартості.

Задача № 2.25

Собівартість одного виробу у звітному році склала 105 грн., при цьому затрати на матеріали становили 45,6 грн. У плановому періоді планується знизити затрати матеріалів до 42,9 грн. на виріб. Визначити процент зниження собівартості.

Задача № 2.26

У звітному році собівартість товарної продукції – 45 тис. грн., що визначило витрати на 1 грн. товарної продукції – 0,89 грн. У плановому році витрати на 1 грн. товарної продукції повинні становити 0,85 грн. Обсяг виробництва продукції планується збільшити на 8%. Визначити собівартість товарної продукції планового року.

Задача № 2.27

Визначити рентабельність виробу і річну суму прибутку від реалізації 8300 виробів. Виробнича собівартість виробу – 28 грн. Оптова ціна підприємства на даний виріб становить 35 грн., а процент позавиробничих витрат дорівнює 6.

Змістовий модуль 3. Основні та оборотні фонди. фінансово-кредитні ресурси та фінансово-економічні результати діяльності підприємства.

Основні фонди в енергетиці. Економічна сутність основних фондів. Класифікація, структура і методи оцінки основних фондів. Шляхи покращення використання основних фондів. Фізичний і моральний знос. Амортизація, модернізація і ремонт основних фондів. Нематеріальні активи підприємства.

Оборотні фонди підприємства. Поняття, матеріальний склад і структура. Нормування оборотних фондів. Показники ефективності використання оборотних фондів. Шляхи поліпшення використання оборотних фондів підприємства.

Фінансово-кредитні ресурси та фінансово-економічні результати діяльності підприємства. Поняття, класифікація, джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів. Форми фінансування підприємств. Форми й методи організації фінансової діяльності підприємства. Прибуток і рентабельність. Резерви і чинники підвищення ефективності виробництва.

Запитання для самоперевірки

1. Що таке ціна? Види цін.
2. Які фактори ціноутворення ви знаєте?
3. Охарактеризуйте цінову політику підприємства.
4. Які основні методи ціноутворення ви знаєте?
5. Охарактеризуйте основні складові елементи ціни.
6. Види цінової стратегії та їх загальна характеристика.
7. Дайте характеристику факторам, які впливають на вибір методу ціноутворення та цінової стратегії на підприємстві.

Тестові завдання

- 3.1. Який вид зв'язку між ціною і попитом:
- а) прямий;
 - б) зворотний;
 - в) зв'язку не існує;
 - г) змішаний.
- 3.2. Який попит щодо даних товарів має максимальну еластичність за ціною:
- а) поштові марки;
 - б) хліб;
 - в) персональні комп'ютери;
 - г) жувальна гумка?
- 3.3. Відпускна ціна виробника на підакцизний товар розраховується за формулою:
- а) $(C + П + A) \times 1,2$;
 - б) $(C + П) \times 1,2 + A$;

- в) $(C + П + A + ПДВ) \times 1,2$;
- г) $(C + П + A + ПДВ)$.

3.4. Збутова націнка на підакцизний товар має таку структуру:

- а) $C + П$;
- б) $C + П + A$;
- в) $C + П + ПДВ$;
- г) $C + П + A + ПДВ$.

3.5. Види реклам, які зорієнтовані на попит:

- а) корпоративна реклама;
- б) інформаційна реклама;
- в) реклама переконання;
- г) нагадувальна або підтримувальна реклама.

3.6. За допомогою яких засобів стимулюють споживачів:

- а) проведення спільної реклами;
- б) залікові талони;
- в) заліки за закупку;
- г) премії?

3.7. За допомогою яких засобів стимулюють сферу торгівлі:

- а) товари видаються безкоштовно;
- б) заліки дилерам за введення товару в номенклатуру;
- в) акції;
- г) розіграші?

Практичні завдання та задачі

Задача № 3.1

Розрахувати відпускну ціну на товар А та суму акцизного збору, якщо відомо, що виробнича собівартість становить 231 грн., комерційні витрати – 69 грн., рентабельність виготовлення продукції – 1,5%, ставка акцизного збору – 25%, ПДВ – 20%.

Задача № 3.2

Відпускна ціна підприємства 500 грн. Ставка ПДВ 20%, надбавка посередника 15%, торговельна націнка 25%. На скільки буде дешевше товар, якщо його отримувати безпосередньо від виробника?

35

Задача № 3.3

Розрахувати відпускну ціну на дитячий шоколад, якщо його виробнича собівартість становить 0,85 грн., позавиробничі витрати – 3% від виробничої собівартості, рентабельність – 25%, акцизний збір – 40% і ПДВ – 20%.

Задача № 3.4

Фірма “Оріон-М” планує виробництво канцелярського приладдя,

при цьому:

- умовно-змінні витрати $УЗВ = 2$ грн.;
- умовно-постійні витрати $УПВ = 1600$ грн.;
- інвестований капітал $К = 3400$ грн.

Прогнозний продаж:

- песимістичний $O1 = 160$ шт.;
- найбільш вірогідний $O2 = 360$ шт.;
- Оптимістичний $O3 = 1000$ шт.

Визначити за песимістичним, найбільш вірогідним та оптимістичним прогнозами, у гривнях.

Задача № 3.5

Компанія “AG” продає комплекти столового срібла. Річний попит – $Пр=1200$ комплектів, ціна одного комплекту $Цк=10$ грн. Витрати на замовлення – $Вз=40$ грн., витрати на зберігання одного комплекту – $Взб=1$ грн.

Визначити оптимальний обсяг замовлення, штук комплектів; точку відновлення замовлення, штук комплектів та загальні витрати.

Задача № 3.6

Визначити точку беззбитковості фірми, якщо відомо, що постійні витрати складають 15000 грн., змінні витрати – 45 грн. на одиницю продукції, а ціна, за якою фірма її продає, вища на 25% від змінних витрат. (Визначити в гривнях та штуках).

Задача № 3.7

Визначити поріг беззбитковості фірми, котра продала 23000 шт. своєї продукції за ціною 11 грн. Якщо фірма продасть своєї продукції на 110000 грн. то її витрати будуть дорівнювати доходам.

Задача № 3.8

Визначити, скільки товарів продано за різним рівнем цін. Вихідні дані розподілу ринку товарів за рівнем цін для різних географічних сегментів наведені в таблиці

Географічний сегмент	Рівень цін, %			Обсяг продажу, тис. шт.
	Низький	Середній	Високий	
Вінницька обл.	5	27	68	42,7
Київська обл.	15	13	72	35,9
Львівська обл.	15	54	31	36,6
Одеська обл.	23	14	63	45,2

Задача № 3.9

Попит на телевізори становив 250 шт. за ціною 2400 грн. Після зниження ціни до 2000 грн. було продано 340 шт. Визначити коефіцієнт точкової еластичності.

Задача № 3.10

Собівартість виробу — 252 грн., рентабельність — 25%, розмір акцизного збору — 385 грн., ПДВ — 20%, націнка посередника — 15% від ціни виробника, а торговельна надбавка — 30% від ціни посередника. Визначити роздрібну ціну.

Задача № 3.11

Підприємство уклало договір на виробництво 1,5 тис. виробів на суму 75 тис. грн. Сума постійних витрат на виконання замовлення дорівнює 27 тис. грн., а змінні витрати на одиницю продукції — 20 грн. Визначити точку беззбитковості аналітичним та графічним методами.

Задача № 3.12

Ціна базового двигуна — 240 грн., а його потужність 40 кВт. Виробник планує підвищити якість продукції на 25%. Визначити орієнтовну ціну нового виробу, якщо коефіцієнт гальмування дорівнює 0,9.

Задача № 3.13

Визначити оптимальну ціну товару певної торгової марки, якщо прямі витрати на одиницю продукції складають 77 грн., а коефіцієнт націнки становить 1,8.

Задача № 3.14

Визначити коефіцієнт цінової еластичності, якщо за певний період попит на товари зріс на 27%, а рівень цін — відповідно на 24%.

Задача № 3.15

Визначити величину обсягу чистих продаж для кожного виділеного сегмента, а також район, в якому фірмі вигідніше реалізовувати всю партію нового товару.

Найменування показника	Райони		
	Дивізійний	Замостянський	Староміський
1. Обсяг реалізації нового товару, млн. шт.	1,4	1,3	1,0
2. Інтенсивність покупок товару в середньому одним покупцем в рік, тис. грн.	480	520	510

3. Здобуття чи втрата частки ринку в результаті конкуренції, %	+4	-5	-7
4. Витрати з сегментації ринку, тис. грн.	60	45	48

Задача № 3.16

Визначити ціну одиниці продукції, якщо змінні витрати складають 50 грн./шт., а постійні витрати – 23000 грн. Орієнтовний обсяг продажу 200 шт.

Задача № 3.17

Якою має бути ціна одиниці продукції, якщо постійні витрати на виготовлення певного обсягу продукції складають 40000 грн., за умови, що коли фірма продасть своєї продукції на 10000 грн., то її витрати будуть дорівнювати прибуткам. Змінні витрати складають 120 грн./шт.

Задача № 3.18

Визначте коефіцієнт прямої та перехресної еластичності попиту на товари X за ціною. Функція попиту на товари X складає $Q_{Dx} = 10 + P_x - 2P_y$ (P_x – ціна товару X; P_y – ціна товару Y); ціна товару X за базовий період склала 5 грн., а за звітний – 6 грн.; ціна товару Y за базовий період склала 2 грн., а за звітний – 5 грн.

Задача № 3.19

Визначте на скільки відсотків зміниться обсяг попиту на товар. Еластичність попиту за ціною дорівнює $-1,2$; еластичність попиту за доходом дорівнює $+0,5$, зміна ціни на товар дорівнює 10% , зміна доходів населення дорівнює 6% .

Задача № 3.20

Визначте попит на товар X у звітному періоді. Коефіцієнт перехресної еластичності попиту дорівнює 2 . Ціна на товар Y в базовому періоді складала 10 грн., а у звітному – 15 грн. Попит на товар X у базовому періоді складав 500 од. товару.

Змістовий модуль 4. Інвестиційна політика, трудові ресурси та особливості організації праці в енергетиці

Інвестиційна політика в енергетиці. Інвестиційна діяльність та інвестиції, їх види та характеристика. Державна інвестиційна політика. Джерела інвестицій. Прискорена амортизація і прибуток.

Трудові ресурси та особливості організації праці в енергетиці. Особливості організації праці в енергетиці. Кадровий потенціал енергопідприємств. Методи визначення продуктивності праці в енергетиці. Мотивація як процес стимулювання до високопродуктивної праці, її моделі й методи. Поняття, види й шляхи зростання заробітної плати. Основні фактори резерву зростання продуктивності праці.

Запитання для самоперевірки

1. Що таке інноваційна політика?
2. Охарактеризуйте складові інноваційної політики.
3. В чому різниця між народногосподарським економічним ефектом та внутрішньогосподарським економічним ефектом?
4. В чому полягає мета інвестиційної політики?
5. Перерахуйте форми фінансових інвестицій.
6. Назвіть напрямки процесу управління фінансовими інвестиціями.

Тестові завдання

- 4.1. Складові інноваційної політики:
 - а) маркетингова політика;
 - б) політика в галузі науково-дослідної роботи;
 - в) політика структурних змін;
 - г) інвестиційна політика.
- 4.2. Захисна стратегія спрямована на:
 - а) стрімкий розвиток організації: збільшення масштабів виробництва, освоєння нових товарів і послуг, вихід на нові ринки збуту, завоювання міцних конкурентних переваг;
 - б) підтримання існуючих розмірів підприємства і напрямів його ділової активності;
 - в) утримання позицій фірми на ринку і попередження банкрутства;
 - г) піонерне впровадження радикальних інновацій, створених фірмою.
- 4.3. Маркетингова політика полягає у:
 - а) розробці товарної, цінової, збутової, комунікаційної, сервісної політики і створення механізмів їх реалізації;
 - б) розробці наукової технічної політики з врахуванням результатів маркетингових досліджень;
 - в) вивченні можливостей виробництва і вимог до нього, розробці напрямів технічного переозброєння (оновлення) основних засобів підприємства;

г) управлінні грошовими потоками на підприємстві з метою накопичення коштів, необхідних для реалізації інноваційних проектів.

4.4. Технічна політика полягає у:

а) розробці товарної, цінової, збутової, комунікаційної, сервісної політики і створення механізмів їх реалізації;

б) розробці наукової технічної політики з врахуванням результатів маркетингових досліджень;

в) вивченні можливостей виробництва і вимог до нього, розробці напрямів технічного переозброєння (оновлення) основних засобів підприємства;

г) управлінні грошовими потоками на підприємстві з метою накопичення коштів, необхідних для реалізації інноваційних проектів.

4.5. Інвестиційна політика полягає у:

а) розробці товарної, цінової, збутової, комунікаційної, сервісної політики і створення механізмів їх реалізації;

б) розробці наукової технічної політики з врахуванням результатів маркетингових досліджень;

в) вивченні можливостей виробництва і вимог до нього, розробці напрямів технічного переозброєння (оновлення) основних засобів підприємства;

г) управлінні грошовими потоками на підприємстві з метою накопичення коштів, необхідних для реалізації інноваційних проектів.

4.6. Що є єдиним узагальнювальним показником економічної ефективності будь-якої групи технічних нововведень:

а) економічний ефект;

б) технічний ефект;

в) ефект плановірності;

г) комплексність?

4.7. Життєвий цикл інновацій охоплює стадії:

а) розробка інноваційного рішення;

б) первинне впровадження в сферу експлуатації;

в) розширене впровадження інновацій;

г) вдосконалення інновації.

4.8. Інноваційні інвестиції у формі розробки нової науково-технічної продукції бувають таких видів:

а) розробка нової науково-технічної продукції в рамках самого підприємства;

б) розробка нової науково-технічної продукції сторонніми організаціями на замовлення підприємства;

в) обидва варіанти;

г) жоден з варіантів.

4.9. Які з видів цінних паперів не можуть брати участь у формуванні портфеля фінансових інвестицій підприємства:

- а) декларація;
- б) вексель;
- в) акція;
- г) облігація?

4.10. Облігація – це:

а) цінний папір без встановленого терміну обігу, який свідчить про пайову участь в статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в цьому акціонерному товаристві і право на участь в управлінні ним, дає право її власнику на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь в розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства;

б) цінний папір, що свідчить про внесення її власником грошових засобів і підтверджує зобов'язання емітента відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений в ній термін з виплатою фіксованого процента;

в) письмове свідоцтво банку про депонування грошових засобів, яке підтверджує право вкладника на одержання після закінчення встановленого терміну депозиту і процентів;

г) цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку визначену суму грошей власнику векселя.

4.11. Акція – це:

а) цінний папір без встановленого терміну обігу, який свідчить про пайову участь в статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в цьому акціонерному товаристві і право на участь в управлінні ним, дає право її власнику на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь в розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства;

б) цінний папір, що свідчить про внесення її власником грошових засобів і підтверджує зобов'язання емітента відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений в ній термін з виплатою фіксованого процента;

в) письмове свідоцтво банку про депонування грошових засобів, яке підтверджує право вкладника на одержання після закінчення встановленого терміну депозиту і процентів;

г) цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку визначену суму грошей власнику векселя.

4.12. Ощадний сертифікат – це:

а) цінний папір без встановленого терміну обігу, який свідчить про пайову участь в статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в цьому акціонерному товаристві і право на участь в управлінні ним, дає право її власнику на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь в розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства;

б) цінний папір, що свідчить про внесення її власником грошових засобів і підтверджує зобов'язання емітента відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений в ній термін з виплатою фіксованого процента;

в) письмове свідоцтво банку про депонування грошових засобів, яке підтверджує право вкладника на одержання після закінчення встановленого терміну депозиту і процентів;

г) цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку визначену суму грошей власнику векселя.

4.13. В процесі формування інвестиційної політики підприємства, як правило, виділяють такі основні напрямки:

- а) реальні інвестиції;
- б) фінансові інвестиції;
- в) інноваційні інвестиції;
- г) стратегічні інвестиції.

4.14. Реальні вклади підприємства здійснюються в певних основних формах. Оберіть неправильний варіант:

- а) придбання "ноу-хау";
- б) придбання цілісних майнових комплексів;
- в) нове будівництво;
- г) реконструкція.

4.15. Підготовка інвестиційних проектів до реалізації вимагає попередньої розробки їх:

- а) бізнес-планів;
- б) концептуальних моделей;
- в) організаційних рішень;
- г) жоден з варіантів.

4.16. Реконструкція як форма реального вкладу підприємства, має вигляд

а) інвестиційної операції, пов'язаної з переобладнанням діючих виробничих потужностей, направленим на вдосконалення виробництва і підвищення його техніко-економічного рівня на основі науково-технічних досягнень;

б) інвестиційної операції, пов'язаної з будівництвом нового об'єкта з закінченим технологічним циклом за спеціально розробленим або типовим проектом на спеціально відведених територіях;

в) інвестиційної операції, що забезпечує виробничу або регіональну диверсифікацію діяльності;

г) інвестиційної операції, пов'язаної з удосконаленням і приведенням основних виробничих фондів в стан, що відповідає сучасному техніко-економічному рівню виробництва шляхом впровадження конструктивних змін, заміни вузлів і деталей, встановлення обладнання для механізації та автоматизації виробничих операцій.

4.17. Модернізація являє собою:

а) інвестиційну операцію, пов'язану з переобладнанням діючих виробничих потужностей, направленим на вдосконалення виробництва і підвищення його техніко-економічного рівня на основі науково-технічних досягнень;

б) інвестиційну операцію, пов'язану з будівництвом нового об'єкта з закінченим технологічним циклом за спеціально розробленим або типовим проектом на спеціально відведених територіях;

в) інвестиційну операцію, що забезпечує виробничу або регіональну диверсифікацію діяльності;

г) інвестиційну операцію, пов'язану з удосконаленням і приведенням основних виробничих фондів в стан, що відповідає сучасному техніко-економічному рівню виробництва шляхом впровадження конструктивних змін, заміни вузлів і деталей, встановлення обладнання для механізації та автоматизації виробничих операцій.

4.18. Придбання окремих матеріальних активів являє собою:

а) інвестиційну операцію, пов'язану з переобладнанням діючих виробничих потужностей, направленим на вдосконалення виробництва і підвищення його техніко-економічного рівня на основі науково-технічних досягнень;

б) інвестиційну операцію, пов'язану з будівництвом нового об'єкта з закінченим технологічним циклом за спеціально розробленим або типовим проектом на спеціально відведених територіях;

в) інвестиційну операцію, що забезпечує виробничу або регіональну диверсифікацію діяльності;

г) інвестиційну операцію, пов'язану з удосконаленням і приведенням основних виробничих фондів в стан, що відповідає сучасному техніко-економічному рівню виробництва шляхом впровадження конструктивних змін, заміни вузлів і деталей, встановлення обладнання для механізації та автоматизації виробничих операцій.

4.19. Придбання цілісних майнових комплексів являє собою:

а) інвестиційну операцію, пов'язану з переобладнанням діючих виробничих потужностей, направленим на вдосконалення виробництва і підвищення його техніко-економічного рівня на основі науково-технічних досягнень;

б) інвестиційну операцію, пов'язану з будівництвом нового об'єкта з закінченим технологічним циклом за спеціально розробленим або типовим проектом на спеціально відведених територіях;

в) інвестиційну операцію, що забезпечує виробничу або регіональну диверсифікацію діяльності;

г) інвестиційну операцію, пов'язану з удосконаленням і приведенням основних виробничих фондів в стан, що відповідає сучасному техніко-економічному рівню виробництва шляхом впровадження конструктивних змін,

заміни вузлів і деталей, встановлення обладнання для механізації та автоматизації виробничих операцій.

4.20. Вибір і оцінювання вартості об'єктів інноваційних інвестицій здійснюється в:

- а) 2 етапи;
- б) 3 етапи;
- в) 4 етапи;
- г) 5 етапів.

Змістовий модуль 5. Витрати виробництва і собівартість продукції. політика оподаткування та податкове регулювання в паливно-енергетичному комплексі.

Витрати виробництва і собівартість продукції. Поняття витрат і собівартості продукції. Класифікація витрат. Структура собівартості продукції, робіт, послуг. Методи обліку і калькулювання фактичної собівартості продукції. Фактори зниження собівартості продукції. Собівартість енергії. Структура собівартості енергії. Формування собівартості енергії. Класифікація і структура затрат енергетичного виробництва.

Політика оподаткування та податкове регулювання в паливно-енергетичному комплексі. Поняття і значення податків. Види податків. Методи нарахування та утримання податків. Державний бюджет. Основні принципи оподаткування ПЕК.

Запитання для самоперевірки

1. Як Ви розумієте поняття "собівартість продукції"?
2. Дайте характеристику класифікації затрат за певними ознаками.
3. В яких випадках здійснюється групування затрат за економічними елементами?
4. В якому випадку застосовується групування затрат за статтями?
5. Які види собівартості Ви можете назвати?
6. Охарактеризуйте приблизну номенклатуру калькуляційних статей.
7. Які затрати включаються у цехову собівартість продукції?
8. Перерахуйте витрати, які включаються у кошторис витрат на виробництво.

Тестові завдання

1. Які з перелічених статей калькуляції включаються у виробничу собівартість:

- а) сировина та матеріали;
- б) невиробничі витрати;
- в) загальноцехові витрати;
- г) витрати на утримання та експлуатацію устаткування.

5.2. Призначення класифікації затрат на виробництво за економічними елементами затрат:

- а) розрахунок собівартості одиниці окремого виду продукції;
- б) основа для складання кошторису затрат на виробництво;
- в) розрахунок затрат на матеріали;
- г) визначення затрат на заробітну плату.

5.3. До групи затрат за економічними елементами відносять затрати на:

- а) паливо та енергію на технологічні цілі;
- б) основну заробітну плату виробничих працівників;

- в) амортизацію основних фондів;
- г) витрати на підготовку та освоєння виробництва.

5.4. До групи затрат за статтями калькуляції входять затрати на:

- а) сировину та основні матеріали;
- б) оплату праці;
- в) амортизацію основних виробничих фондів;
- г) паливо та енергію на технологічні цілі.

5.5. До затрат на управління та організацію виробництва в собівартості продукції відносять витрати:

- а) прямі;
- б) непрямі;
- в) змінні;
- г) постійні.

5.6. Цехова собівартість продукції включає в себе затрати:

- а) цеху на виконання технологічних операцій;
- б) підприємства на виробництво даного виду продукції;
- в) цеху на управління виробництвом;
- г) цеху на виконання технологічних операцій та управління.

5.7. Виробнича собівартість продукції включає затрати:

- а) цеху на виробництво даного виду продукції;
- б) цехову собівартість і загальнозаводські витрати;
- в) на виробництво і збут продукції;
- г) на технологічну собівартість.

5.8. На зниження собівартості продукції впливають внутрішньовиробничі техніко-економічні фактори:

- а) покращення використання природних ресурсів;
- б) підвищення технічного рівня виробництва;
- в) покращення структури продукції, що випускається;
- г) зміна складу та якості природної сировини.

Практичні завдання та задачі

Задача № 5.1

Розрахуйте середньогалузеву собівартість, якщо до неї належать п'ять видів продукції, прибуток від реалізації кожного з них відповідно рівний 2, 3, 4, 5, 6 грн., а ціна 7, 8, 9, 10, 11 грн.

Задача № 5.2

Розрахувати відносне зниження собівартості продукції, якщо частка заробітної плати у собівартості продукції складає 0,4; середня заробітна плата відповідно в базовому та плановому періодах становить 800 і 700 грн., а

продуктивність робітників – 20 одиниць продукції за зміну та 25 одиниць продукції за зміну.

Задача № 5.3

Розрахувати відсоток зниження витрат на 1 гривню товарної продукції, якщо виробнича програма підприємства становить 500 виробів А, 720 виробів Б, собівартість яких відповідно дорівнює 85 і 160 грн./шт. Планом передбачено збільшити випуск продукції А на 20%, Б – на 40%, собівартість яких відповідно 80 і 142 грн. Ціна виробника продукції А – 110 грн., Б – 200 грн.

Задача № 5.4

Визначити виробничу собівартість виробу, якщо:

Витрати на матеріали – 112 грн.;

Відходи – 15 грн.;

Комплектуючі – 320 грн.;

Транспортні витрати – 9%;

Годинна тарифна ставка – 2,90 грн.;

Трудовітність виготовлення виробу – 1,2 год.;

Додаткова зарплата – 12%;

Відрахування – 38%;

Загальновиробничі витрати – 150%.

Задача № 5.5

Визначити фактичний і плановий рівні витрат на 1 грн. товарної продукції, а також процент його зміни, якщо план випуску продукції А – 1200 т/рік, а продукції Б – 500 т/рік при собівартості продукції А – 15 тис. грн./т, а продукції Б – 8 млн. грн./т. Фактично випуск продукції збільшено на 20%, а її собівартість знижено на 6%. Оптова ціна продукції А – 18 тис. грн./т, а продукції Б – 10,3 тис. грн./т.

Задача № 5.6

На основі даних таблиці визначити зниження собівартості порівнянної товарної продукції, рівень витрат на 1 грн. товарної продукції та процент її зниження, передбачений у плані на розрахунковий період.

Показник	Вироби		
	А	Б	В
Обсяг випуску у звітному періоді, шт./рік	1000	2000	2500
Обсяг випуску у плановому періоді, шт./рік		4300	2500
Собівартість за звітом, грн./шт.	20	28	36
Собівартість за планом, грн./шт.	-	25	32
Оптова ціна виробу, грн./шт.	24,5	31,8	40,7

Задача № 5.7

Спеціалізація виробництва забезпечила підвищення продуктивності праці на 12%. При цьому заробітна плата зросла лише на 6%. Собівартість товарної продукції підприємства становить 908 тис. грн., а фонд заробітної плати – 285 тис. грн.

Визначити вплив зростання продуктивності праці на рівень собівартості продукції підприємства.

Задача № 5.8

Підприємець займається виробничою діяльністю. За минулий рік результати діяльності підприємця характеризуються такими показниками:

постійні витрати – 500 тис. грн., змінні витрати – 10% від обсягу реалізації продукції за рік, обсяг реалізації продукції – 600 тис. грн.

На наступний рік прогнозується зменшення попиту на вироби, тобто зменшення обсягу реалізації на 9%. Постійні витрати при цьому не зміняться. Потрібно оцінити величину можливих збитків підприємця у наступному році.

Задача № 5.9

Визначити точку беззбитковості фірми, якщо відомо, що постійні витрати складають 15000 грн., змінні витрати – 45 грн. на одиницю продукції, а ціна, за якою фірма її продає, вища на 25% від змінних витрат. (Визначити в гривнях та штуках).

Задача № 5.10

Визначити поріг беззбитковості фірми, котра продала 23000 шт. своєї продукції за ціною 11 грн. Якщо фірма продасть своєї продукції на 110000 грн. то її витрати будуть дорівнювати доходам.

Задача № 5.11

Фірма планує отримати 19000 грн. прибутку, продаючи свої товари за ціною 17 грн. Постійні витрати, пов'язані із виробництвом товару, складають 3000 грн., а змінні – 11 грн./шт. Визначити кількість товарів, яку необхідно фірмі продати.

Задача № 2.12

Визначити середню собівартість виробу, якщо змінні витрати на одиницю продукції складають 71 грн., а постійні витрати – 12000 грн. Планують виготовити 120 шт. товару.

Задача № 5.13

Визначити виробничу собівартість виробу, якщо норма сталі на 1 виріб – 25 кг, ціна тонни сталі 700 грн. Відходи становлять 2,5 кг і реалізуються за ціною 120 грн. за тонну. Основна заробітна плата виробничих робітників на одну деталь – 7,42 грн., додаткова заробітна плата – 10%. Відрахування на соціальне страхування та фонд зайнятості – 37,5%, ВУЕО – 240%, ЦВ – 160%, ЗГ – 180%.

Задача № 5.14

У механічному цеху було виготовлено 1200 кришок, 1860 циліндрів, 2400 валів. Основна зарплата на виготовлення однієї кришки – 35 грн., циліндра – 24 грн., вала – 18 грн. Визначити суму цехових витрат, які необхідно включити в собівартість кожної деталі, якщо загальна їх сума становить 324600 грн.

Задача № 5.15

На виготовлення приладу витрачається матеріалів на суму 960 грн., покупних напівфабрикатів на 182 грн., вартість реалізованих відходів 205 грн. Основна зарплата складає 280 грн., ЦВ – 180%, ВУЕО – 210%. Сума загальногосподарських витрат 180 тис. грн., а сума основної заробітної плати основних робітників цехів підприємства 120 тис. грн. Позавиробничі витрати – 2%, прибуток – 20%. Визначити оптову ціну виробу.

Задача № 5.16

Визначити суму цехових витрат, які мають включити в собівартість шестерні, якщо відомо, що сума цехових витрат – 50 тис. грн., основна заробітна плата основних робітників цеху – 20 тис. грн. За даного технологічного процесу основна заробітна плата за виготовлення деталі становить 2,8 грн.

Задача № 5.17

Визначити відсоток загальнозаводських витрат, якщо відомо, що сума їх складає 40 тис. грн., а величина основної заробітної плати основних робітників становить 50 тис. грн.

Задача № 5.18

Визначити виробничу і повну собівартість виробу А, якщо загальнозаводські витрати складають 80% від основної заробітної плати виробничих робітників. Позавиробничі витрати – 3%. Випуск деталей становить 100 тис. шт., цехова собівартість випуску – 90 тис. грн., основна заробітна плата виробничих робітників становить 36000 грн.

Задача № 5.19

Визначити виробничу собівартість вала, якщо трудомісткість його виготовлення 12,3 год., середня тарифна ставка 1,5 грн. Норма витрат сталі на один вал 50 кг. Ціна 1 тонни сталі – 720 грн.; відходи становлять 2,5 кг і реалізуються за ціною 110 грн. за тонну. Цехові витрати становлять 270%, загальнозаводські – 90%.

Задача № 5.20

Визначити повну собівартість пристосування для зварювання, якщо затрати на матеріал – 82,6 грн., на покупні напівфабрикати – 105 грн. Основна заробітна плата виробничих робітників однієї штуки за операціями розмітки 1,67 грн., різки – 1,45 грн., згинання – 0,62 грн., складання – 2,94 грн., зварювання – 1,32 грн. Витрати на утримання та експлуатацію обладнання –

1,41 грн./шт. Цехові витрати становлять 80%, загальногосподарські – 60%,
позавиробничі – 5%.

Змістовий модуль 6. **Управління процесами виробництва та маркетингові заходи у вдосконаленні організації виробництва. правові основи організації виробництва**

Управління процесами виробництва. Поняття, сутність і види менеджменту. Функції менеджменту. Процес прийняття управлінських рішень.

Маркетингові заходи у вдосконаленні організації виробництва. Поняття маркетингу та його роль у бізнесі. Поняття та класифікація товарів. Торгівля і комерція: їх зміст, класифікація та відмінності. Зовнішня і міжнародна торгівля у бізнесі. Умови поставок у міжнародній торгівлі. Комерційні угоди і посередництво у бізнесі.

Правові основи організації виробництва. Механізм створення власної справи. Установчі документи та їх підготовка. Порядок формування статутного капіталу. Порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності. Ліцензування і патентування підприємницької діяльності. Ліквідація та реорганізація суб'єктів підприємницької діяльності

Запитання для самоперевірки

1. Назвіть основні особливості промислового маркетингу у порівнянні зі споживчим.
2. Якими принципами керується промисловий маркетинг?
3. Перелічіть найпоширеніші організаційні структури управління маркетингом на підприємстві.
4. Що таке маркетингове дослідження? Назвіть два основних напрямки досліджень у маркетингу.
5. Перерахуйте основні види маркетингових досліджень.
6. Назвіть головні етапи проведення маркетингового дослідження.
7. Назвіть види маркетингової інформації та охарактеризуйте їх.
8. Які методи застосовуються для збору первинної маркетингової інформації?
9. Які підсистеми входять до складу інформаційної маркетингової системи? Дайте їх коротку характеристику.
10. Назвіть основні маркетингові інструменти, що входять до складу маркетингової системи комунікацій, та коротко їх охарактеризуйте.
11. Що таке реструктуризація підприємства?
12. Розкрийте співвідношення понять "реструктуризація" та "реорганізація".
13. Які існують форми реструктуризації підприємства?
14. Назвіть три види реорганізації.
15. Які є види реорганізації, спрямованої на укрупнення?
16. Які є види реорганізації, спрямованої на розукрупнення?
17. Що таке концентрація?
18. Які два основних завдання покликана розв'язати реструктуризація підприємства?

Тестові завдання

6.1. Для промислового маркетингу характерні:

- а) технологічно складні продукти;
- б) низький рівень ризику для покупця;
- в) тривалий час для здійснення покупки;
- г) високий професійний рівень покупців;
- д) менші обсяги закупівель, ніж у сфері споживчого маркетингу.

6.2. До головних груп товарів у промисловому маркетингу відносять:

- а) побутову хімію;
- б) заморожені харчові напівфабрикати;
- в) товари виробничо-технічного призначення;
- г) об'єкти капітального будівництва;
- д) послуги освітніх закладів.

6.3. До основних самостійних напрямків маркетингу відносять:

- а) маркетингове планування;
- б) розробка та виготовлення упаковки для продукції підприємства;
- в) формування посадових інструкцій для працівників відділу маркетингу;
- г) реалізацію комунікаційної політики підприємства;
- д) логістику промислового підприємства;
- е) підготовку фінансової звітності підприємства.

6.4. Найпоширенішими організаційними структурами управління маркетингом на підприємстві є:

- а) товарна;
- б) функціональна;
- в) векторна;
- г) базова;
- д) матрична;
- е) процесна;
- ж) кластерна.

6.5. Метою будь-якого маркетингового дослідження є:

- а) оцінювання наявної кон'юнктури ринку;
- б) прогнозування тенденцій розвитку ринку;
- в) зниження фінансового ризику підприємства;
- г) вдосконалення системи управління персоналом фірми.

6.6. Виділяють такі види маркетингових досліджень:

- а) первинні та вторинні;
- б) кабінетні та цехові;
- в) фундаментальні та базові;
- г) систематичні та спеціальні.

6.7. Головними перевагами вторинної маркетингової інформації є:

- а) низькі витрати на її збір;

- б) швидкість підбору;
- в) релевантність;
- г) відсутність суперечливих даних.

6.8. Зазвичай в анкетах використовують такі типи запитань:

- а) питання-фільтри;
- б) питання у матричній формі;
- в) графічні запитання;
- г) функціонально-психологічні запитання.

6.9. До основних інструментів маркетингових комунікацій належать:

- а) реклама;
- б) біл-борди, сіті-лайти та пілари;
- в) персональний продаж;
- г) зв'язки з громадськістю;
- д) участь у виставках та ярмарках;
- ж) розсилка каталогів продукції підприємства поштою;
- з) акційний розпродаж товарів.

6.10. Головними функціями просування продукції є:

- а) формування позитивного іміджу підприємства серед конкурентів, партнерів, органів державного управління;
- б) формування лояльності покупців до торгової марки;
- в) інформування покупців про зміну технічних характеристик продукції та цін на неї;
- г) уникнення зв'язків зі споживачами.

6.11. Основний зміст реорганізації полягає в ...

- а) повній або частковій зміні власника статутного фонду — юридичної особи;
- б) перереєстрації підприємства;
- в) зміні організаційно-правової форми організації бізнесу;
- г) зміні розміру статутного фонду.

6.12. Реорганізація перетворенням спрямована на:

- а) подрібнення підприємства;
- б) укрупнення підприємства;
- в) збереження розмірів підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

6.13. До заходів фінансової реструктуризації можна віднести:

- а) реструктуризацію заборгованості перед кредиторами;
- б) злиття підприємств;
- в) ліквідацію підприємства;
- г) збільшення статутного фонду.

6.14. Реорганізація підприємства – це...

а) проведення організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, управління ним, форм власності, організаційно-правових форм, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення, збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва;

б) повна або часткова зміна власника статутного фонду юридичної особи;

в) складова частина його реструктуризації;

г) складова частина його реорганізації.

6.15. У разі реорганізації злиттям...

а) бухгалтерські баланси обох підприємств консоліднуються;

б) заборгованість підприємства-боржника погашається колишніми власниками його корпоративних прав;

в) підприємства вилучаються з державного реєстру та втрачають свій юридичний статус;

г) підприємства не вилучаються з державного реєстру, не втрачають свій юридичний статус та продовжують свою діяльність.

6.16. У разі реорганізації приєднанням...

а) бухгалтерські баланси обох підприємств консоліднуються;

б) заборгованість підприємства-боржника погашається колишніми власниками його корпоративних прав;

в) підприємства вилучаються з державного реєстру та втрачають свій юридичний статус;

г) підприємства не вилучаються з державного реєстру, не втрачають свій юридичний статус та продовжують свою діяльність.

6.17. Реструктуризація активів передбачає:

а) збільшення статутного фонду;

б) продаж частини основних фондів;

в) продаж зайвого обладнання, запасів сировини та матеріалів тощо;

г) заморожування інвестиційних вкладень.

6.18. Розрізняють такі форми реструктуризації:

а) реструктуризація виробництва;

б) маркетингова реструктуризація;

в) реструктуризація активів;

г) фінансова реструктуризація.

6.19. Санація за рахунок власників підприємства може здійснюватись у формі:

а) передачі тимчасового управління підприємством-боржником кредиторам;

б) збільшення статутного фонду підприємства;

в) емісії облігацій підприємством-боржником;

г) реструктуризації боргів підприємства.

6.20. Яка з форм санації заснована на об'єднанні підприємства-боржника з іншим фінансово стійким підприємством, наслідком чого є втрата підприємством-боржником власного юридичного статусу:

- а) поглинання;
- б) розукрупнення;
- в) перетворення у відкрите акціонерне товариство;
- г) злиття?

6.21. Необхідність перереєстрації підприємства виникає, якщо реструктуризація підприємства приводить до змін...

- а) організаційно-правової форми;
- б) місцезнаходження підприємства;
- в) форми власності;
- г) розмірів статутного капіталу.

6.22. У разі реорганізації боржника шляхом злиття або приєднання його до іншого, стабільнішого підприємства...

- а) бухгалтерські баланси обох підприємств консолідуються;
- б) заборгованість підприємства-боржника покривається колишніми власниками його корпоративних прав;
- в) підприємство-боржник вилучається з державного реєстру та втрачає свій юридичний статус;
- г) борги боржника визнаються безнадійними.

6.23. Вимоги щодо умов переведення боргу у разі реорганізації підприємства зводяться до:

- а) переведення боржником свого боргу на іншу особу допускається лише за згодою кредитора;
- б) переведення боргу на іншу особу допускається без згоди кредитора;
- в) новий боржник вправі висувати проти вимог кредитора всі заперечення, засновані на відносинах між кредитором і первісним боржником;
- г) порука і встановлена третьою особою застава припиняються з переведенням боргу, якщо поручитель або заставодавець не виявив згоди відповідати за нового боржника.

6.24. Які з наведених висловлювань правильні?

- а) У разі злиття всі майнові права та обов'язки кількох юридичних осіб концентруються на балансі одного новоствореного підприємства.
- б) При приєднанні майно обох підприємств концентрується на балансі вже функціонуючого на момент прийняття рішення про приєднання, підприємства.
- в) При злитті баланси обох підприємств консолідуються без створення нової юридичної особи.
- г) При приєднанні в обов'язковому порядку створюється нова юридична особа.

6.25. Під час реорганізації шляхом виділення...

а) частина активів і пасивів підприємства, що реорганізується, передається правонаступникові або кільком правонаступникам, які створюються внаслідок реорганізації;

б) підприємство, що реорганізується, продовжує свою фінансово-господарську діяльність;

в) підприємство, що реорганізується, не втрачає статусу юридичної особи, а лише вносить зміни до установчих документів згідно з чинним законодавством;

г) підприємство, що реорганізується, продовжує свою господарську діяльність, однак втрачає юридичний статус.

6.26. Збереження статусу юридичної особи підприємства та складу його власників і зміна організаційно-правової форми ведення бізнесу передбачаються таким способом реорганізації:

а) злиття;

б) активізація;

в) перетворення;

г) приєднання.

6.27. Для чого потрібна реструктуризація?

а) для підвищення платоспроможності підприємства;

б) для отримання керівництвом підприємства гарантованої підтримки Всесвітнього банку реконструкції і розвитку;

в) поповнення державного бюджету України;

г) розширення конкурентного середовища бізнесу.

6.28. Який характер можуть носити цілі реструктуризації?

а) направлені на стратегічну перспективу;

б) носять оперативний характер;

в) орієнтовані тільки на майбутній прибуток;

г) правильно а) і в).

6.29. Для розробки стратегії реструктуризації необхідно:

а) визначити ключові види діяльності;

б) виявити слабкі сторони підприємства;

в) ліцензувати всю діяльність підприємств;

г) правильно б) і в).

6.30. Реорганізація підприємств, які мають кредиторську заборгованість, має здійснюватися за:

а) згодою кредитора на підставі усної домовленості;

б) згодою кредитора на підставі угоди, укладеної у письмовій формі;

в) рішенням арбітражного суду;

г) рішенням третейського суду.

Практичні завдання та задачі

Задача № 6.1

Який з варіантів просування товару має обрати підприємство?

№ варіанта	Витрати, тис. грн.	Ймовірність позитивної реакції, %	Чисельність цільової аудиторії, осіб
Варіант 1	24	5	200000
Варіант 2	25	5,5	200000

Ціна одиниці товару – 170 грн.

Задача № 6.2

У ході панельного дослідження за методикою підприємства "Мрія" отримано такі результати:

- у реалізації відеомагнітофонів у м. Києві задіяно 1083 магазини;
- з них 423 магазини беруть участь у панельних опитуваннях;
- запас відеомагнітофонів різних марок на складах цих 423 магазинів становив: на 1 січня 2010 р. – 14398 од., на 1 березня 2010 р. – 7435 од.;
- у січні 2010 р. ними було закуплено 49 800 відеомагнітофонів різних марок, у лютому – 36 490 од.

Визначити індекс панелі й місткість ринку відеомагнітофонів в м. Києві в 2010 р.

Задача № 6.3

Визначення місткості ринку методом підсумовування первинного, повторного й додаткового продажу. Відомо, що 30% покупців замінюють побутовий прилад тривалого використання через 2 роки, 50% – через 3 роки й решта покупців – через 4 роки. Додаткові покупки на даному ринку не практикуються. Починаючи з 2005 р. первинний попит складався так, шт.: 2005 р. – 12000, 2006 р. – 25000, 2007 р. – 50000, 2008 р. – 80000, 2009 р. – 140000. Розрахувати місткість ринку в 2009 р.

Задача № 6.4

Підприємство "Даяна", виробник солоних ласощів (чіпси, солоне і сирне печиво та ін.), продало в 2009 р. продукції на 700 тис. грн, на ринку солоних ласощів за той самий період конкуренти продали товарів на суму 5000 тис. грн. (обсяг продажу найпотужнішого з конкурентів 1050 тис. грн). Представники служби маркетингу підприємства "Даяна" після ринкових досліджень виявили, що при використанні активної маркетингової програми місткість ринку в 2010 р. можна збільшити до 8500 тис. грн.

Яку частку ринку солоних ласощів захопило підприємство ""Даяна" у 2009 р.?

Знайдіть відносну частку ринку підприємства стосовно основного конкурента у 2009 р. Наскільки вже використано маркетинговий потенціал продажу солоних ласощів?

Задача № 6.5

Львівська кондитерська фабрика "Світоч" планує вийти з новою маркою карамелі на певний географічний регіон. Визначте місткість ринку для товару в цьому географічному регіоні, якщо відомі такі дані:

- Чисельність населення даного регіону $n = 28700$ осіб.
- Середньомісячний дохід на душу населення $D = 1200$ грн./особу.
- Питома вага коштів, що їх витрачають з отриманого доходу на продукти харчування, $K1 = 32\%$.
- Питома вага коштів, що їх витрачають на кондитерські вироби, $K2 = 5\%$, із суми, яку описує коефіцієнт $K1$.
- Питома вага коштів, що їх витрачають на цукерки, $K3 = 47\%$, із суми, яка визначається коефіцієнтом $K2$.
- Питома вага коштів, що їх витрачають на карамельні цукерки, $K4 = 25\%$, із суми, яку визначає коефіцієнт $K3$.

Задача № 6.6

Підприємство має річний чистий прибуток 1,2 млн. грн., кількість випущених акцій – 10 млн. шт. Велика компанія має річний чистий прибуток 60 млн. грн., а кількість випущених нею акцій – 50 млн. шт. Вартість активів малої фірми – 8 млн. грн. Велика компанія і мала фірма конкурують на ринку, впроваджуючи аналогічний інноваційний продукт. Визначити, чи доцільно великій компанії поглинути малу фірму, якщо середньозважена депозитна ставка комерційних банків складає 10%.

Задача № 6.7

Високотехнологічна фармацевтична компанія Genetech розробила препарат, призначений для лікування тромбів, під назвою ТРА, який знімає серцеві напади. Застосування ТРА зберігає людям життя, скорочує перебування в лікарні й поліпшує роботу серцево-судинної системи. Початкова ціна препарату становила 2 200 дол. за упаковку. Поясніть, який метод ціноутворення використовувала компанія? Чи еластичний попит на ці ліки?

Задача № 6.8

Підприємство "Електрон" випускає мікрокалькулятори. Асортимент їх обмежений. Ціни достатньо високі, що дозволяє заводу покрити всі витрати й отримати бажаний прибуток. Проте останнім часом обсяги продажу й прибутки почали знижуватися. З огляду на це підприємство провело дослідження ринку з метою з'ясування причин такої ситуації. Виявилося, що споживачі відмовляються придбавати вироби за високими цінами, вони хотіли б також бачити різноманітнішим асортимент мікрокалькуляторів, розрахованих на різні групи споживачів. Яку концепцію маркетингу можна запропонувати для цього підприємства?

Задача № 6.9

Підприємство посідає провідне місце на ринку щодо випуску й реалізації побутового посуду, виготовленого з нових сплавів. Дані товари є новинкою. Конкурентів практично немає. Вироби користуються високим попитом

споживачів. Яку концепцію маркетингу можна запропонувати для цього підприємства?

Задача № 6.10

Видавництво "Схід" випускає ілюстровану продукцію (календарі, плакати та ін.), розраховану на масового споживача. Воно займає 20% ринку. Поряд з даним видавництвом на цьому ринку діють два достатньо потужних конкуренти, що випускають аналогічну продукцію. Їх частки на ринку становлять відповідно 35 і 45%. При цьому якість товарів краща, ніж у видавництва "Схід".

Завдання: •

Яка політика цін може бути обрана в кожному окремому випадку?

- Яка мета ціноутворення доцільна?
- Яку роль у цих ситуаціях може відіграти стратегія ціноутворення "зняття вершків", "ціни проникнення", "цінові лінії"?

Задача № 6.11

Уявіть, що ви отримали у спадок автостанцію для мийки машин з величиною постійних витрат 20 тис. грн. на рік, і змінних витрат – 3 грн. за одну вимиту машину. Припустимо, що водії готові платити 6 грн. за вимиту машину. Визначте межу беззбитковості заданої ціни.

Задача № 6.12

Провідна марка освіжувача повітря коштує 2,5 дол. (флакон 150 мл). Конкурент вивів на ринок схожий освіжувач за ціною 1,99 дол. за флакон 300 мл, який і став маркою № 1. Поясніть психологічні аспекти даної стратегії ціноутворення.

Задача № 6.13

Підприємство "Елегант" виробляє в широкому асортименті чоловічі костюми, розраховані на масового споживача, і реалізує їх у фірмовому магазині. Але на традиційному ринку, де воно діє, з'явився більш сильний конкурент. Вивчивши ситуацію, "Елегант" ставить завдання вийти на нові географічні ринки. При цьому підприємство віддає перевагу продажу там своєї продукції великими партіями.

Оберіть канали розподілу й обґрунтуйте їх вибір.

Визначте, які, на вашу думку, проблеми можуть виникнути в каналах розподілу.

Запропонуйте заходи стимулювання учасників каналів розподілу.

Задача № 6.14

Оберіть телевізійний канал та час виходу реклами, використовуючи таку інформацію:

Час	Інтер		УТ-2		ICTV	
	Вар	Rati	Вар	Rati	Вар	Rati

	тість 30 у. о.	ngs	тість 30 у. о.	ngs	тість 30 у. о.	ngs
7:0 0–8:00	450	2,7 5	600	4,7 5	250	0,0 1
11: 00–12:00			300	1,0 0	250	0,5 0
16: 00–17:00			100 0	4,0 0	310	0,0 2
19: 00–20:00	350 0	14, 75	225 0	12	700	1,0 0
21: 00–22:00	330 0	18, 25	225 0	22, 50	700	0,5 0
23: 00–24:00	120 0	7.2 5	850	6,2 5	475	0,0 1

Під час вибору пам'ятайте, що Вам потрібно, щоб в ефірі було три ролики довжиною 20" та виконувалася умова, щоб в один проміжок часу на одному каналі не було двох роликів.

Як буде впливати специфіка товару на вибір часу трансляції рекламного ролика? Чи доцільно розміщувати два рекламних ролики одночасно на двох різних каналах?

Якої інформації, на ваш погляд, вам не вистачало для прийняття більш обґрунтованого рішення?

Задача № 6.15

Нафтопереробний комбінат налагодив виробництво різних марок бензину. 30% випущеної продукції він планує продавати місцевим власникам авто (у даній області). 50% комбінат планує спрямовувати у більш віддалені області, а 20% передбачає відправляти за кордон.

Оберіть канали розподілу й обґрунтуйте їх вибір. Визначне, які, на вашу думку, проблеми можуть виникнути в каналах розподілу. Запропонуйте заходи стимулювання учасників каналів розподілу.

Задача № 6.16

Підприємство "Будмашина" налагодило виробництво нового промислового обладнання для невеликих підприємств випуску будматеріалів з місцевої сировини (лісу, каменю, піску тощо). "Будмашина" хоче налагодити зв'язки з якомога більшою кількістю таких підприємств у різних регіонах країни, багато з яких ще невідомі на ринку.

Оберіть канали розподілу й обґрунтуйте їх вибір. Визначне, які, на вашу думку, проблеми можуть виникнути в каналах розподілу. Запропонуйте заходи стимулювання учасників каналів розподілу.

Задача № 6.17

Що буде для вас визначальним при прийнятті рішення про розміщення реклами в конкретному періодичному виданні?

1. Чи змінилося би Ваше рішення, якби Вам було потрібно охопити мешканців України?

2. Використовуючи свій життєвий досвід, дайте рекомендації щодо часу виходу рекламного звернення.

3. Чи впливає те, який товар Ви рекламуєте, на вибір радіостанції?

<i>Показник</i> <i>и</i>	<i>УР-1</i>	<i>Гала- радіо</i>	<i>Хім- радіо</i>	<i>Ютар</i>
Вартість 30", у. о.	130	55	50	40
Рейтинги в березні	30,3	15,2	1,1	4,9
Рейтинги в червні	39,61	22,48	6,21	3,21
Співвідношення жінок, які слухають цю радіостанцію, до всіх слухачів	0,49	0,3	0,6	0,52

Задача № 6.18

Визначити запас відеоапаратури на ринку побутової техніки, якщо індекс дослідницької панелі 0,98; в дослідженнях взяли участь 450 магазинів. Відомо, що запас відеоапаратури в кожному магазині ринку 200 одиниць.

Задача № 6.19

Уявіть, що Вам потрібно розмістити рекламу лаку для волосся в журналі. Оскільки грошові кошти обмежені, то Вам необхідно обрати одне видання з трьох запропонованих.

<i>Показники</i>	<i>Наталі</i>	<i>Єва</i>	<i>Бурда</i>
Заявлений наклад, тис. шт.	700	50	100
Формат	A4	A4	A4
Вартість шпальти, грн.	12000	2500	4000
Періодичність	11 разів на рік	6 разів на рік	1 раз на місяць
Мова	Російська	Українська	Російська
Середня кількість читачів одного примірника	3,4	2,9	2,2
Середня кількість	3,2	2,1	7,9

звернення одного читача до номера			
-----------------------------------	--	--	--

Поясніть свій вибір та наведіть відповіді розрахунки.

Задача № 6.20

Визначити на скільки використано маркетинговий потенціал підприємства, якщо відомо, що за звітний період воно продало продукції на 200000 грн., а дослідження показали, що обсяги продажів в плановому періоді можна збільшити до 450000 грн. Зробіть висновок.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Структура виробничих фондів підприємства.
2. Поділ основних фондів на групи.
3. Структура основних фондів як головний показник техрозвитку підприємства.
4. Види вартісної оцінки основних фондів.
5. Шляхи ефективного використання основних фондів в умовах ринкової економіки.
6. Вплив основних фондів на економічні показники роботи електростанцій, теплоцентралей, енергосистем, котелень.
7. Показники використання основних фондів, їх визначення, формули.
8. Фізичний і моральний знос обладнання. Їх зміст, суть.
9. Амортизація основних фондів. Порядок розрахунку, норми.
10. Модернізація та ремонт активної частини основних фондів, їх необхідність, економічна ефективність. Обґрунтувати на прикладі.
11. Норми та нормативи ремонтно-регламентних робіт основних фондів на електростанціях та підприємствах теплоенергетики.
12. Реструктуризація основних фондів.
13. Обігові фонди, визначення, структура, особливості їх в енергетиці.
14. Обігові засоби підприємства, їх структура.
15. Фонди обігу, їх особливості в енергетиці.
16. Шляхи підвищення ефективності використання обігових засобів.
17. Дієва договірна система між генеруючими компаніями і постачальниками палива, як метод скорочення обігових засобів.
18. Види виробничих запасів, їх зміст, розрахунок.
19. Показники ефективності використання виробничих фондів в енергетиці.
20. Інвестиції, їх види, завдання.
21. Інвестиційна політика України щодо енергетики.
22. Законодавче забезпечення інвестиційного процесу в Україні.
23. Види інтелектуальних цінностей, що використовуються як інвестиції.
24. Джерела формування капіталовкладень.
25. Джерела залучення інвестицій у енергетику.
26. Прискорена амортизація, її визначення та методи розрахунку.
27. Види прибутків та методи їх розрахунку.
28. Шляхи покращення інвестиційного процесу в енергетику України.
29. Особливості організації праці в атомній енергетиці.
30. Організація праці в теплоенергетиці, її особливості.
31. Трансформація системи організації праці на підприємствах “Обленерго” при їх приватизації.
32. Персонал електростанцій, його склад.
33. Кадровий потенціал підприємств магістральних та локальних електромереж.
34. Система підвищення кваліфікації працівників енергетичної сфери.
35. Методи визначення продуктивності праці в енергетиці.
36. Шляхи підвищення продуктивності праці на:

- атомних електростанціях;
 - гідроелектростанціях;
 - теплових електростанціях;
 - підприємствах магістральних та локальних електромереж;
 - підприємствах теплоенергетики.
38. Назвіть основні елементи, з яких складається собівартість передавання енергії.
 39. Напишіть формули, за якими визначається собівартість передавання електро та тепло енергії.
 40. Які основні складові затрат на передавання і розподіл електро- та тепло енергії.
 41. Намалюйте примірну структуру поточних затрат мереж енергопередач.
 42. Намалюйте та охарактеризуйте систему розрахунку затрат місцевого електрозабезпечення на загальний питомий збут.
 43. Дайте визначення повної собівартості енергії, напишіть формулу.
 44. Визначте повну собівартість енергії, доведеної до споживача.
 45. В чому полягає різниця між повною собівартістю й такою, що доведена до споживача?
 46. Напишіть формулу за якою проводять укрупнені розрахунки собівартості електро- та тепло енергії.
 47. В чому полягає економічний стимул калькулювання собівартості енергії.
 48. Назвіть фактори, що сприяють проходженню енергії.
 49. Які чинники визначають зниження собівартості енергії?
 50. Охарактеризуйте напрямки зниження собівартості енергії в ринкових умовах.
 51. Основні напрямки економічної політики, що проводиться державою у паливно-енергетичному комплексі.
 52. Що таке рентна плата, як вона діє в Україні?
 53. Основні принципи податкового регулювання ПЕК.
 54. Охарактеризуйте чинну законодавчу базу з оподаткування енергетики.
 55. Які види податків сплачують підприємства паливно-енергетичного комплексу?
 56. Які відрахування проводять підприємства у державний фонд?
 57. У чому полягає економічний зміст місцевих податків і зборів?
 58. Які пільги діють в Україні для іноземних інвесторів?
 59. Охарактеризуйте Закон України від 19 березня 1996 року №93/96–ВР “Про режим іноземного інвестування”.
 60. У яких випадках державою надається пільговий режим інвестиційної діяльності?
 61. Як обкладається митом майно іноземного інвестора?
 62. Основні напрямки вдосконалення ціноутворення в енергетиці.
 63. Охарактеризуйте законодавчу базу України по ціноутворенню в сфері енергетики.
 64. Які ціни в енергетичній сфері регулюються місцевими державними адміністраціями?
 65. Основне завдання, що виникає при формуванні тарифів на енергоресурси.

66. З яких елементів складається ціна на електро та теплоенергію?
67. Які затрати включаються в оптову ціну електроенергії? Сформулюйте структуру оптової ринкової ціни.
68. Напишіть формули оптової ринкової ціни, оптової закупівельної ціни та тарифу для споживача низьковольтної сітки.
69. Сформулюйте основні напрямки вдосконалення методології розрахунків цін і тарифів на енергоресурси на перспективу.
70. Як розраховуються тарифи на електроенергію, вироблену на основі використання нетрадиційних джерел енергії (ВЕС, геліостанціях тощо)?
71. Функції оператора місцевих (локальних) електромереж (ОМЛЕМ).
72. Порядок розрахунку тарифів за користування електроенергією та коефіцієнтів втрат електроенергії
73. Порядок формування роздрібною ціни на електроенергію місцевим постачальником електроенергії (МПЕ).
74. Як розраховується вартість електроенергії, що включається до роздрібною ціни електроенергії?
75. Як визначається роздрібний тариф по якому платять споживачі за погодинними лічильниками енергії?
76. Як формуються ціни для споживачів, які не мають погодинних лічильників та не використовують профілі навантаження?
77. Охарактеризуйте порядок встановлення знижок для споживачів.
78. Субсидій ні сертифікати, їх видача, використання.
79. Загальне поняття про баланс.
80. Класифікація балансів.
81. Види балансів в енергетиці.
82. Охарактеризуйте методи питомих витрат в енергетиці.
83. Дайте визначення нормам і нормативам у використанні їх щодо енергетики.
84. Як розраховується потреба в енергії для міст, економічних районів(мегаполісів)?
85. Закони України про енергозбереження.
86. Назвіть основні завдання програм енергозбереження України та області.
87. Фонд енергозбереження. В чому полягає його завдання?
88. Охарактеризуйте тенденції світових економічних криз. Поєднайте їх із енергетичними проблемами.
89. Зобразіть графічно закон попиту і пропозиції для конкретних видів енергоресурсів.
90. Наведіть приклад нецінових детермінантів на автомобілі і бензин.
91. Як ціна на енергоносії виступає в ролі основної детермінанти пропозиції?
92. Визначте коефіцієнт еластичності попиту.
93. Як впливають цінові коефіцієнти на еластичність попиту і пропозиції?
94. Назвіть фактори цінової еластичності попиту.
95. Дайте характеристику передумовам енергетичної кризи в Україні у 1991 році.
96. Запропонуйте основні шляхи виходу України із енергетичних проблем.
97. За рахунок яких енергетичних джерел Україна повинна розвиватись у майбутньому ?

98. Дайте характеристику розвитку нетрадиційної енергетики в Україні.
99. Окресліть основні наукові розробки українських вчених в напрямку освоєння нових джерел енергії.
100. Основні показники економічної ефективності в:
 - електроенергетиці;
 - теплоенергетиці;
 - магістральних та локальних електромережах.
101. Показник загальної ефективності капіталовкладень, його визначення.
102. Термін окупності капіталовкладень в інновації, його визначення.
103. Модернізація, реконструкція, їх зміст.
104. Поняття інновації та науково-технічного прогресу, їх взаємозв'язок.
105. Порівняльна ефективність нового обладнання, процесу.
106. Порядок розрахунку річного економічного ефекту від використання нової техніки.
107. Госпрозрахунковий (зведений) економічний ефект, його визначення.
108. Які види електростанцій працюють в Україні?
109. В чому полягають основні принципи розміщення електростанцій?
110. Яка перспектива розвитку атомної енергетики в Україні?
111. В чому полягають проблеми тепло та гідроенергетики?
112. Охарактеризуйте перспективи розвитку нетрадиційної енергетики.
113. В якому напрямку вдосконалюватиметься система електропередачі?
114. Назвіть причини взаємозв'язку між розміщенням електростанцій та енергоємними виробництвами.
115. Напишіть формулу по якій розраховуються варіанти вибору місця будівництва електростанцій. Дайте її інтерпретацію.
116. Від яких чинників залежить розміщення енергомашинобудівних підприємств?
117. Як визначаються коефіцієнти розходу та використання матеріалів в енергомашинобудуванні?
118. Назвіть фактори, які повинні враховуватись при виборі варіанту будівництва нового машинобудівного підприємства для енергетики.
119. Окресліть основні напрямки перспективного розвитку підприємств електроенергетики.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Конституція України.
2. Закон України "Про підприємництво" // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 14.
3. Закон України "Про власність" // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20.
4. Закон України "Про підприємства в Україні" // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 24.
5. Закон України "Про інвестиційну діяльність" // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47.
6. Закон України "Про господарські товариства" // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53.
7. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29.
8. Положення про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності// Урядовий кур'єр. – 1994. – 12. 05.
9. Андрушків Б. М. Основи організації підприємницької діяльності або абетка підприємця: [навчальний посібник] / Б. М. Андрушків, Ю. Я. Вовк, В. В. Гецько та ін. – Тернопіль: Вид. ТНТУ, 2010. – 300 с.
10. Антошкіна Л. І. Як організувати власний бізнес: Посібник для початкового підприємця / Л. І. Антошкіна, Л. М. Каліна. – К.: Негатайп, 2001. – 160 с.
11. Варналій З.С. Основи підприємництва: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 293 с.
12. Вінник О.М. Інвестиційне право: навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Правова єдність 2009. – 616 с.
13. Гевко І.Б. Організація виробництва: теорія і практика / Гевко І.Б., Оксентюк А.О.,Галушак М. П. - Тернопіль: Кондор, 2008 - 178с.
14. Колот В. М. Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура: навч. посіб. [2-ге вид., перероб. та доп.] / В. М. Колот, І. М. Репіна, О. В. Щербина – К.: КНЕУ, 2009. – 444 с.
15. Ларіна Я. С. Основи бізнесу: навч. посіб. / Я. С. Ларіна, С. В, Мочерний, В. М. Фомішина, С. І. Чеботар. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – 384 с.
16. Максимов Б В. Психология бизнеса и предпринимательства: . Учебное пособие / Б В. Максимов. – К.: ИД»Профессионал», 2005. – 256 с.
17. Полянко В. В. Основи підприємництва: Навчальний посібник / В. В. Полянко, А. В. Круглянко. – К.: Дакор, КНТ, 2008. – 176 с.
18. Самоукин А. И. Теория и практика бизнеса: Учебно-практ. пособие / А. И. Самоукин, А. Л. Шишов. – М.: Русская Деловая Лит-ра, 1997. – 320 с.
19. Фінанси підприємств: Підручник/За ред. проф. А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 1998.-368с.

20. Шевеленко С.Д., Федів І.І. Підприємництво та підприємницька діяльність: Навч. посібник / За заг. ред. В.В. Сопка. - К.: Вища школа, 1997. - 224 с.
21. Федишин Б.П. Економіка енергетики. Навчальний посібник.- Тернопіль: Астон, 2009-180с.

Допоміжна

1. Васенко В., Комісар С., Малікова І. Основи малого бізнесу і підприємницької діяльності. – Суми: ВАТ СОД, 2002. – 186 с.
2. Горленко Г. О. Власна справа (Основи малого бізнесу). Част. І [Методичний посібник] [3-ге вид., перероб. та доп.] / Г. О. Горленко, Т. Г. Гільберг, Г. Д. Думанська та ін. – К-Под-й: «Аксіома», 2009 – 112 с.
3. Дайновський Ю. А. Теорія і практика формування банку прийомів бізнесу [Монографія] / Ю. А. Дайновський, М. А. Козоріз та ін. – Львів: Каменяр, 1998. – 208 с.
4. Добротворский И. Л. Искусство войны в бизнесе. Стратегия и тактика / И. Л. Добротворский. – М.: Изд-во «Дело и Сервис», 2003. – 336 с.
5. Дороніна М. С. Культура спілкування ділових людей / М. С. Дороніна. – К.: Вид-во «КМ Academia», 1997. – 192 с.
6. Макеева В. Г. Культура предпринимательства: Учебное пособие для студ. вузов, обуч. по экон. спец. / В. Г. Макеева. – М.: Инфра-М, 2002. – 217 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.bank.gov.ua>
2. <http://www.google.com.ua>
3. <http://www.rada.gov.ua>
4. <http://www.kmu.gov.ua>
5. <http://www.me.gov.ua>
6. <http://www.minfin.gov.ua>
7. <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. <http://www.worldbank.org.ua>

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Структура та тематичний план дисципліни “Економіка та організація виробництва”.....	5
Зміст дисципліни “Економіка та організація виробництва”.....	8
Плани практичних занять та самостійної роботи.....	11
Змістовний модуль 1.....	12
Змістовний модуль 2.....	20
Змістовний модуль 3.....	28
Змістовний модуль 4.....	33
Змістовний модуль 5.....	39
Змістовний модуль 6.....	45
Перелік питань, що виносяться на залік.....	57
Список рекомендованої літератури	61

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Владимир О. М. Методичні вказівки та завдання до практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Економіка та організація виробництва» для студентів усіх форм навчання напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології» / О. М. Владимир, Р.П. Шерстюк, Г.Й. Островська. – Тернопіль, ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2017. – 68 с.

Укладач: Владимир Ольга Михайлівна

Підписано до друку 11.09.2017 Формат 60×90 1/16.
Папір офсетний. Умов. друк. арк. 4,5.
Тираж 150 прим. Замовлення №214-2017.

* * * * *

Друк Пп. Цимбал Л. Є.
Свідоцтво про реєстрацію № 926951 від 30.07.2009 р.
м. Тернопіль, просп. С. Бандери, 15.
тел. (0352) 52-52-50.